

Is de toekomst groen?

Een onderzoek naar de motivatie van
jongeren richting verduurzamen van
de wijk Pendrecht

Dio Nimako Sarkodee - 529632
Master Bestuurskunde Beleid en Politiek
Erasmus Universiteit Rotterdam
Eerst lezer: Dr. F. Goedkoop
Tweede lezer: Prof.Dr. W.L. Tiemijer
Datum: 8 augustus 2021
Aantal woorden: 19.395

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie; ‘Is de toekomst groen’. Deze scriptie is geschreven ter afronding van de Master Beleid en Politiek.

In januari 2021 begon ik met mijn stage bij Gemeente Rotterdam op de afdeling Duurzaamheid. Tijdens deze stage ben ik, naast het doen van onderzoek, volledig meegenomen in het proces van het aardgasvrij maken van de wijk Pendrecht, te Rotterdam. Verschillende onderwerpen als elektrisch koken, bewonerscommunicatie en de winkeliersaanpak passeerde de revue. Ondanks dat dit niet direct in relatie stond met jongeren en verduurzamen bracht dit waardevolle inzichten mee die ik op de achtergrond mee kon nemen in het uitvoeren van het onderzoek.

Het onderzoek doen naar jongeren gedurende Covid-19 zorgde voor de nodige uitdagingen. Het vinden van participanten en het organiseren van workshops voor grotere groepen tijdens een lockdown was lastig, maar niet onmogelijk. Uiteraard heb ik doorgezet en met resultaat. Ik heb ontzettend veel geleerd van de workshops en de interviews met jongeren en professionals. Via deze weg wil ik daarom de participanten en respondenten ontzettend bedanken voor hun medewerking.

Daarnaast wil ik graag, met mijn stagebegeleider en programma manager Nicolien Wirschell voorop, mijn collega's van het kernteam Aardgasvrij Pendrecht bedanken voor het meedenken, het vertrouwen, het geven van de ruimte voor het schrijven van het onderzoek en natuurlijk de leerzame ervaring die ik heb mogen opdoen gedurende mijn stage. Tot slot wil ik mijn scriptie begeleider Fleur Goedkoop bedanken voor haar kritische en zeer welkome feedback gedurende het hele proces van het schrijven van de scriptie.

Met trots sluit ik de master Beleid en Politiek met dit onderzoek af. Ik wens u dan ook ontzettend veel leesplezier.

Dio Nimako Sarkodee, Rotterdam, 8 augustus 2021

Samenvatting

Verduurzamen vereist een brede basis aan participanten. Dit is terug te zien in het project Aardgasvrij Pendrecht waar er gestreefd wordt om een gehele wijk voor 2030 van het gas af te halen. In deze wijk is dan ook onderzoek gedaan naar hoe bewoners aankijken tegen de energietransitie, klimaatverandering en verduurzamen. Volwassen bewoners staan in de aanpak en de onderzoeken centraal. Jongeren worden hier nog minimaal in meegenomen. Volgens verschillende onderzoekers kunnen jongeren een belangrijke rol spelen in het overdragen van kennis en bewustwording rondom klimaatverandering. Naast deze belangrijke rol zullen jongeren op de lange termijn de gevolgen van klimaatverandering ondervinden. De focus van het onderzoek ligt op de motivatie van jongeren in de wijk Pendrecht en een eventuele rol die ze zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners. Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de afdeling Duurzaamheid van de Gemeente Rotterdam. De vraag die centraal staat luidt als volgt:

Welke factoren hebben invloed op de motivatie van jongeren in het verduurzamen van de wijk Pendrecht en hoe hangt dit samen met de rol die deze jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht?

Op basis van motivatietheorieën, literatuur over jongeren en verduurzamen, en onderzoeken naar de manier waarop jongeren volwassenen kunnen motiveren, is een conceptueel model gevormd. In dit conceptueel model worden de factoren die invloed hebben op de motivatie onderverdeeld onder intrinsieke motivatie, autonome extrinsieke motivatie, niet-autonome extrinsieke motivatie, geen motivatie en motivatie op basis van andere factoren. Factoren als geloven in het belang van verduurzamen, inzien van de noodzaak van verduurzamen, belonen, straffen, kennis en haalbaarheid komen hieruit naar voren. De eventuele rol die jongeren zouden kunnen spelen wordt verdeeld onder de bereidheid, de soort rol en de samenhang van de rol die jongeren zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners met de factoren die invloed hebben op motivatie van jongeren. Naast het toetsen van het conceptueel model is ook op inductieve wijze informatie opgehaald. Het toetsen en ophalen van nieuwe informatie is gedaan via workshops en semigestructureerde interviews. In de workshop is de empathiefase van het design thinking proces met tien jongeren doorlopen. De workshop en de semigestructureerde interviews zijn uitgevoerd met jongeren uit Pendrecht tussen de twaalf en de zestien jaar. Naast vier interviews met jongeren zijn

aanvullend vier interviews gehouden met professionals werkzaam met jongeren uit Pendrecht.

Uit de resultaten blijkt dat de verwachte factoren in veel gevallen een rol spelen binnen de motivatie van jongeren. Met kennis en het hebben van praktische handvatten als overkoepelende factor zijn naast haalbaarheid, geloof in belang van verduurzamen en inzien van de noodzaak van verduurzamen negen aanvullende factoren gevonden. Onderwijs, ouders, sociale media, voorbeeldfiguren, omgeving, persoonlijke offers, andere problematiek, aandacht en de frequentie van het opbrengen van verduurzamen zijn factoren die met grote onderlinge verbondenheid invloed hebben op de motivatie van jongeren om de wijk Pendrecht te verduurzamen. Hoewel naar voren komt dat een groot deel van de jongeren intrinsiek of autonoom extrinsiek gemotiveerd is, zorgt dit in veel gevallen niet voor concrete acties richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht. Dit is ook terug te zien in de bereidheid en de rol die jongeren voor zichzelf weggelegd zien in het motiveren van andere bewoners. In het geval van concrete acties richting verduurzamen van de wijk en het motiveren van andere bewoners blijken niet-autonome drijfveren, zoals beloningen en controle wel een belangrijke rol te kunnen spelen.

Op basis van dit onderzoek worden een aantal aanbevelingen gedaan. Onder andere vervolgonderzoek naar de invloed van sociaal economische en culturele achtergrond van ouders en de invloed op de motivatie van jongeren richting verduurzamen. Daarop aansluitend onderzoek naar de samenhang tussen migratieachtergrond bij jongeren en de invloed hiervan op hun motivatie om te verduurzamen. Dit komt voort uit het grote deel respondenten en participanten met een migratieachtergrond in dit onderzoek. Aanbeveling om jongeren te motiveren zijn gefocust op kennis. Onder andere het op vroegere leeftijd beginnen met het delen van kennis over verduurzamen en het verhogen van de frequentie ervan in het onderwijs. Dit zou gedaan kunnen worden in combinatie met design thinking. Ook het inzetten van sociale media, voorbeeldfiguren en niet-autonome vormen van extrinsieke motivatie kunnen een belangrijk rol spelen in het motiveren van jongeren om te verduurzamen en om andere bewoners te motiveren richting verduurzamen.

Kernwoorden: Extrinsieke motivatie, intrinsieke motivatie, kennis, jongeren, verduurzamen

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Tabellen en figurenlijst	8
1. Aanleiding	9
1.2 Probleemstelling	10
1.3 Maatschappelijke relevantie	11
1.4 Wetenschappelijke relevantie	12
1.7 Leeswijzer	12
2. Theoretisch kader	14
2.1 Motivatie.....	14
2.2 De motivatie van jongeren om te verduurzamen	15
2.3 Jongeren en het motiveren van anderen op lokaal niveau	18
2.4 Motivatie van individuen richting verduurzamen	19
2.5 Conceptueel model.....	21
3. Methodologie	23
3.1 Onderzoekopzet & verantwoording	23
3.2 Casus	23
3.2 Dataverzameling	24
3.2.1 Empathiefase uit het design thinking proces	24
3.2.2 Interviews	26
3.2 Operationalisering	28
3.3 Analyse	32
3.5 Betrouwbaarheid & validiteit	32
3.5.1 Validiteit	32
3.5.2 Betrouwbaarheid	33
3.6 Ethische verantwoording.....	34
4. Resultaten & Analyse	35
4.1 Motivatie van jongeren.....	35
4.1.1 motivatie op basis van intrinsieke prikkels en autonome extrinsieke prikkels	35
4.1.2 motivatie op basis van niet-autonome extrinsieke prikkels.....	36
4.1.3 Geen motivatie	36
4.2 Analyse van de motivatie van jongeren.....	37
4.3 Factoren die motivatie van jongeren beïnvloeden	38
4.3.1 Kennis & praktische handvatten	38
4.3.2 Haalbaarheid	40
4.3.3 Onderwijs	41
4.3.4 Geloven in belang van verduurzamen en inzien van de noodzaak om te verduurzamen ..	42
4.3.5 Persoonlijke offers.....	42
4.3.6 Ouders.....	43

4.3.7 Voorbeeldfiguren & sociale media	44
4.3.8 Omgeving	45
4.3.9 Andere problematiek	46
4.4 Analyse van factoren die motivatie van jongeren beïnvloeden	47
4.4.1 Kennis & praktische handvatten als overkoepelende	47
4.4.2 Haalbaarheid	48
4.4.3 Onderwijs	48
4.4.4 Ouders	49
4.4.5 Sociale media & voorbeeldfiguren	49
4.4.6 Omgeving	50
4.4.7 Persoonlijke offers	50
4.4.8 Andere problematiek	51
4.4.9 Aandacht & frequentie opbrengen verduurzamen	51
4.4.10 Geloof in belang van verduurzamen en het inzien van de noodzaak om te verduurzamen	51
4.5 Rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen	52
4.5.1 Bereidheid van jongeren om een rol op zich nemen in het motiveren van andere bewoners	52
4.5.2 Soort rol die jongeren voor zichzelf weggelegd zien in het motiveren van andere bewoners	52
4.6 Analyse van de rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen	55
4.7 Resultaten en analyse van de samenhang tussen de beïnvloedende factoren van de motivatie van jongeren en hun eventuele rol in het motiveren van anderen	56
4.7.1 Kennis & praktische handvatten	56
4.7.2 Haalbaarheid	56
4.7.2 Omgeving	57
4.7.3 Ouders	58
4.7.4 Voorbeeldfiguren en sociale media	58
5. Conclusie	59
5.1 Deelvraag 1	59
5.2 Deelvraag 2	60
5.3 Deelvraag 3	61
5.4 Deelvraag 4	62
5.5 Onderzoeksvraag	63
6. Reflectie	64
6.1 Discussie	64
6.2 Aanbevelingen	66
6.2.1 Aanbevelingen vervolgonderzoek	66
6.2.2 Aanbevelingen motiveren jongeren	67
Literatuurlijst	69
Bijlage A: Empathie fase design thinking proces	74
A.1 Theoretische uitwerking workshop	74
A.1.1 Opdracht 1: doorvragen	74
A.1.2 Opdracht 2: creëren van fictieve persona's	75
A.1.3 Opdracht 3: ideeën generatie	76
A.2 Praktische uitwerking workshop	77
A.2.2 Benodigdheden	77
A.2.3 Opzet workshop	78

<i>Bijlage B: semigestructureerde interview vragen.....</i>	<i>81</i>
B.1 Semigestructureerde interview vragenlijst jongeren	81
B.2 Semi gestructureerde interview vragenlijst professionals	82
<i>Bijlage C: Codelijst.....</i>	<i>84</i>
<i>Bijlage D: Codeboom</i>	<i>90</i>

Tabellen en figurenlijst

Tabel/figuur	Pagina
Tabel 1: Het conceptueel model van de motivatie van jongeren	21
Tabel 2: Het conceptueel model van de rol van jongeren in het motiveren van andere bewoners	22
Tabel 3: Schematische weergave van de conceptualisering van de motivatie van jongeren	29
Figuur 1: Dit figuur is een schematische weergave van de motivatie van jongeren waaruit afgelezen kan worden hoe dit concept meetbaar gemaakt is.	30
Figuur 2: Dit figuur is een schematische weergave van de rol van jongeren waaruit afgelezen kan worden hoe dit concept meetbaar gemaakt is.	31

1. Aanleiding

Volgens het Klimaatakkoord van Parijs moeten alle acht miljoen gebouwen in Nederland per 2050 aardgasvrij zijn. De verbranding van gas zorgt namelijk voor het vrijkomen van CO₂. De Klimaatwet schrijft voor dat Nederland in 2050 95% minder CO₂ uitstoot ten opzichte van 1990. Het aardgasvrij maken van woningen is in dit streven een belangrijke stap (Rijksoverheid, 2020). Gezien het feit dat Rotterdam een koploper wilt zijn in het nastreven van de gemaakte afspraken in het Klimaatakkoord van Parijs, is het programma *Aardgasvrije wijken* opgezet (Gemeente Rotterdam, 2019).

In 2018 en 2020, zijn in totaal binnen dit programma 46 wijken aangewezen als ‘proeftuin’. Voor dit programma is er overheidssubsidie beschikbaar om al lerend te ondervinden hoe wijken het beste aardgasvrij kunnen worden (Programma Aardgasvrije wijken, 2020). Pendrecht is één van deze wijken. Met de gemeente Rotterdam als opdrachtgever van dit onderzoek zal Pendrecht in het middelpunt staan. Deze wijk heeft zijn eigen projectnaam, namelijk *Aardgasvrij Pendrecht*.

Gezien het lerende karakter van het project Aardgasvrij Pendrecht is dit programma echter ook een kans om woningen niet alleen aardgasvrij te maken, maar ook in de bredere zin te verduurzamen (duurzaam010, z.d.-a). Los van het aardgasvrij maken van woningen kan het juist isoleren van spouwmuren of kruipkelders, het installeren van zonnepanelen, het gebruiken van ledlampen, het aanleggen van tochtstrippen, het zuinig omgaan met energie, het recyclen van afval en het beplanten van lege stukken grond een grote rol spelen in het verder verduurzamen van woningen en wijken (duurzaam010, z.d.-b).

Verduurzamen vereist een brede basis aan participanten die betrokken moeten worden bij keuzes omtrent verduurzamen (Kinzer, 2018). Zowel in de Rotterdamse klimaatpak als het uitvoeringsplan energietransitie wordt aangekaart dat bewoners een belangrijke rol spelen in het verduurzamen (Gemeente Rotterdam, 2019a; Gemeente Rotterdam, 2019b). Niet alleen is er de intentie om bewoners te betrekken om zorgen en weerstand weg te nemen, maar ook om lokale initiatieven vanuit bewoners aan te moedigen en te steunen (Gemeente Rotterdam, 2019a; Gemeente Rotterdam, 2019b). Uit sociaal marktonderzoek blijkt de motivatie van de bewoners van Pendrecht om van het gas af te stappen zeer laag (Wijburg, de Groot, Ajawaila, 2019). Ook voor andere vormen van het verduurzamen van woningen zijn bewoners, ondanks stimulatie vanuit de gemeente, nog weinig gemotiveerd (Wijburg et al., 2019). Terwijl er een focus ligt op het betrekken van volwassen bewoners, worden jongeren nog nauwelijks betrokken bij het verduurzamen van de wijk. Tanner & Seballos (2012) geven echter aan dat

jongeren erg goed in staat zijn om de risico's van klimaatverandering in te zien en dusdanig door te communiceren dat anderen, zowel jongeren als volwassenen, hierdoor aanpassingen doen in hun gedrag. Niet alleen zijn jongeren hiertoe in staat, maar volgens De Vreede, Warner & Pitter (2014) is het zelfs noodzakelijk voor een duurzame toekomst.

1.2 Probleemstelling

Met verschillende initiatieven vanuit de gemeente wordt gewerkt aan het motiveren van bewoners in het verduurzamen van de wijk. Zoals bovengenoemd, ligt vooralsnog in geen van deze initiatieven de focus op jongeren. Naast de verschillende wetenschappelijke artikelen die de kansen van het betrekken van jongeren binnen klimaatvraagstukken onderschrijven, is ook vanuit de gemeente Rotterdam, afdeling Duurzaamheid, als opdrachtgever de wens geuit om het onderzoek toe te spitsen op jongeren. Er zal in het onderzoek informatie verzameld worden over hoe jongeren aankijken tegen het verduurzamen van de wijk en hoe zij hierin een rol voor zichzelf zien weggelegd. De probleemstelling luidt als volgt:

Welke factoren hebben invloed op de motivatie van jongeren in het verduurzamen van de wijk Pendrecht en hoe hangt dit samen met de rol die deze jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht?

Er zijn vier deelvragen opgesteld die helpen structuur aan te brengen in het beantwoorden van de hoofdvraag.

Deelvraag 1

Wat is de motivatie van jongeren om wel of niet bij te dragen aan het verduurzamen van de wijk?

Deelvraag 2

Wat zijn factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren voor het verduurzamen van de wijk?

Deelvraag 3

Zien jongeren een rol voor zichzelf weggelegd in het motiveren van bewoners voor het verduurzamen van de wijk? En zo ja, hoe zien zij deze rol voor zich?

Deelvraag 4

Is er samenhang tussen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren en de rol die jongeren op zich zouden willen nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk?

1.3 Maatschappelijke relevantie

De gemeente Rotterdam zet zich op verschillende manieren in om zorgen bij de bewoners weg te nemen, bewoners te informeren en hen op verschillende wijzen tegemoet te komen (Wijburg et al, 2019). De focus van deze initiatieven ligt vooral op volwassenen. Naast deze initiatieven zijn in opdracht van de gemeente Rotterdam twee onderzoeken uitgevoerd over Pendrecht en verduurzamen. Zowel een sociaal marketing onderzoek waarin onderzocht werd hoe bewoners aankijken tegen de energietransitie, als een monitorend onderzoeksrapport over de huidige aanpak in Pendrecht (Wijburg et al, 2019; Minkman et al. 2020). In deze twee onderzoeken kwamen jongeren, opnieuw, niet aan bod.

Gezien het feit dat jongeren een grotere kans hebben op het ervaren van de gevolgen van het overmatig uitstoten van CO₂, is het vanuit een maatschappelijk oogpunt van belang om deze bevolkingsgroep te betrekken in onderzoeken (Gharabaghi & Anderson-Nathe, 2018). De huidige aanpak van het verduurzamen zal directe invloed hebben op de toekomst van de jongeren van nu. Onderzoek naar de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren kunnen leiden tot het bieden van handvatten om deze motivatie te vergroten. Dit kan vervolgens leiden tot een groter draagvlak en meer betrokken bewoners voor initiatieven van de gemeente Rotterdam richting een duurzame en toekomstbestendige wijk.

Ook het onderzoeken van de rol die jongeren voor zichzelf weggelegd zien in het motiveren van andere bewoners kan op de korte termijn belangrijk zijn in het creëren van bewustwording en motivatie bij andere bewoners uit de wijk. Zoals Tanner & Seballos (2012) aangeven, zouden jongeren deze rol kunnen vertalen als ze de noodzaak van de benodigde stappen richting CO₂-reductie inzien en kunnen overbrengen. Kortom, jongeren zouden wel eens een belangrijke schakel kunnen zijn in het verduurzamen van niet alleen Pendrecht, maar ook van andere wijken in Nederland. Juist daarom is het interessant om met dit onderzoek dieper in te gaan op de motivatie van jongeren in het verduurzamen van de wijk en de samenhang met de rol die ze op zich zouden kunnen nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk.

1.4 Wetenschappelijke relevantie

Jongeren lijken een positieve impact te hebben op zowel bewustwording en daadwerkelijke acties op het gebied van klimaatverandering en CO₂-reductie (De Vreede et al., 2014; Bandura & Cherry, 2019; Narksompong & Limjirakan, 2015; Buirski, 2013). Hoewel er veel literatuur beschikbaar is over inzet van jongeren voor verduurzaming en tegen klimaatverandering in het algemeen, is theorie over de motivatie van jongeren onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur. Met name de link tussen de motivatie van jongeren en de rol die ze kunnen spelen in het motiveren van anderen is weinig onderzocht. Het vullen van de schaarste in de wetenschappelijke literatuur met dit onderzoek kan helpen om de motivatie én het belang van jongeren hierin beter te begrijpen.

In dit onderzoek wordt, naast het gebruik van interviews, een innovatieve manier van datavergaring gebruikt. De onderzochte jongeren tussen de twaalf en de zestien jaar zullen onder begeleiding in een workshop de empathie fase van een *design thinking proces* doorlopen. De empathie fase is de eerste stap in het design thinking proces (Razzouk & Shut, 2012). In deze fase ligt de focus van de onderzoeker op het begrijpen van de ervaringen en perspectieven van de onderzochte jongeren (Henriksen, Richardson, & Mehta, 2017). Het creëren van de participatieve omgeving, die deel uitmaakt van het *design thinking proces* en de empathie fase, kan jongeren helpen om te reflecteren op hun principes en waarden (Mouchrek, 2017). Het creëren van een participatieve omgeving helpt de onderzoeker om een helder en diepgaand beeld te krijgen van de leefwereld van jongeren en de manier waarop verduurzamen daar een rol in speelt. Daarnaast is het interessant om te zien hoe het combineren van de empathie fase uit het design thinking-proces en bijbehorende datavergaring kan leiden tot empirie en inzichten die wellicht niet naar voren zouden komen uit meer gangbare vormen van dataverzameling.

1.7 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk komt het theoretische kader aan bod. Hierin zal dieper ingegaan worden op literatuur die verduidelijkt hoe mensen worden gemotiveerd om duurzame keuzes te maken en hoe jongeren een rol kunnen spelen in bewustwording omtrent klimaatverandering en verduurzamen. Vervolgens komt de methodologische verantwoording aan bod waarin de onderzoeksopzet, de dataverzameling en de validiteit en betrouwbaarheid uiteengezet worden. Hierna worden de bevindingen gepresenteerd, gevolgd door de conclusie

waarin de hoofdvraag en deelvragen beantwoord worden. Afsluitend vindt er een reflectie plaats en zullen aanbevelingen gedaan worden.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt een uiteenzetting gegeven van de huidige literatuur over de motivatie (van jongeren) op het gebied van verduurzamen, het motiveren van anderen op lokaal niveau en het motiveren van anderen richting verduurzamen. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een conceptueel model.

2.1 Motivatie

Motivatie is een breed begrip. In de basis van het woord gaat het om het bewegen tot actie (Eccles & Wigfield, 2002). Eccles & Wigfield (2002) beschrijven hoe moderne motivatietheorieën veelal toegespitst zijn op geloof, waarden en doelen. In de zelfbeschikkingstheorie wordt motivatie onderverdeeld in extrinsieke en intrinsieke motivatie (Reiss, 2012). Extrinsieke motivatie is een vorm van motivatie die van buitenaf getriggerd wordt, bijvoorbeeld door middel van beloning of straffen. Intrinsieke motivatie komt vanuit iemand zelf, het van binnenuit geprikkeld worden om te handelen (Reiss, 2012). Het onderscheid tussen intrinsiek en extrinsiek is een verdeling die helpt motivatie richting verduurzamen te structureren.

Deze twee vormen van motivatie liggen ver uit elkaar. Extrinsieke motivatie is volgens Ryan & Deci (2000) dan ook onder te verdelen in vier groepen. De eerste is *external regulation*. Deze vorm van extrinsieke motivatie staat lijnrecht tegenover intrinsieke motivatie en gaat vaak in tegen wat het individu vanuit zichzelf zou willen doen. Het individu voelt zich dan ook verplicht en gecontroleerd. De tweede vorm is *injected regulation*, nog steeds een controlerende manier van extrinsiek motivatie waar gevoelens van angst, ego en trots een rol spelen. Een individu ontvangt de beloning en voelt zich vervolgens verplicht om daar acties tegenover te zetten (Ryan & Deci, 2000).

Een meer autonome vorm van extrinsieke motivatie is *regulation by identification*. In dit geval wil een individu iets bereiken en identificeert zich met een bepaald doel. Bijvoorbeeld: het individu kan zich vinden in het wonen in een schone groene wijk en zet zich daarom in voor het verduurzamen ervan. De meest autonome vorm van extrinsieke motivatie is *regulation by integration*. Dit zou kunnen zijn dat een individu er volledig van overtuigd is dat het tegengaan van klimaatverandering het juiste is en op basis van zijn of haar overtuigingen zich inzet voor het verduurzamen van de wijk (Ryan & Deci, 2000). Motivatie speelt in de onderzoeksvraag bij jongeren en bewoners een rol. De focus

van het onderzoek ligt echter bij de motivatie van jongeren. Het is dus interessant om eerst te kijken hoe deze theorie bij jongeren terugkomt.

2.2 De motivatie van jongeren om te verduurzamen

Verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat de eerste twee minder autonome vormen van extrinsieke motivatie, *external* en *injected regulation*, in veel gevallen kunnen conflicteren met de intrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000). Volgens Benabou & Tirole (2003) hebben deze vormen op korte termijn een positieve impact op motivatie, maar op de lange termijn leiden ze in veel gevallen tot minder intrinsieke motivatie en dus een minder wenselijk resultaat. Als we dit terugkoppelen naar jongeren en verduurzamen zou het werken met externe beloningen en minder autonome vormen van extrinsieke motivatie op de korte termijn positieve resultaten opleveren voor het verduurzamen van de wijk, maar met het risico dat jongeren het op de lange termijn laten afweten. Naar aanleiding van een onderzoek naar scholieren beschrijven Lepper, Corpus & Iyengar (2005), in tegenstelling tot Benabou & Tirole (2003) dat bepaalde acties die voortkomen uit extrinsieke motivatie in een later stadium kunnen worden opgenomen in hun persoonlijke doelen en waarden. In dit geval zou het extrinsiek motiveren van jongeren richting verduurzamen kunnen dienen als springplank voor intrinsiek motivatie.

Tegelijkertijd geven Ryan & Deci (2000) aan dat de meer autonome vormen van extrinsieke motivatie, *regulation by identification* en *integration*, leiden tot meer zelfbeschikking en dus dichter in de buurt komen van intrinsieke motivatie. Wellicht dat de motivatie om te verduurzamen bij jongeren niet volledig voortkomt vanuit een interne prikkel om actie te ondernemen, maar uit de extrinsieke motivatie om in de toekomst van een leefbare wijk verzekerd te zijn. Voor beide vormen is het nodig dat jongeren geïnformeerd zijn over klimaatverandering en de gevolgen. Dit maakt dat kennis een rol speelt binnen de autonome vormen van extrinsieke motivatie en intrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000).

Bovenstaand is gekeken naar wat motivatie inhoudt en hoe dit een rol kan spelen bij jongeren. In de volgende alinea's wordt een uiteenzetting gegeven van theoretische benaderingen over de specifieke motivatie van jongeren om te verduurzamen. In de eerste alinea's zal de focus liggen op de verschillende vormen hoe jongeren zich inzetten voor klimaatverandering en verduurzamen. Vervolgens wordt er theorie aangehaald die draait om de obstakels die jongeren tegen kunnen komen in hun motivatie richting verduurzamen.

Afsluitend zal hier op basis van de theorie een conclusie geformuleerd worden.

Veel jongeren vinden dat volwassenen zich niet voldoende inzetten tegen klimaatverandering en nemen daarom vaker het heft in eigen handen (Bandura & Cherry, 2019). Één van de redenen hiervoor kan zijn dat de toekomstige kwaliteit van leven voor jongeren afhangt van de huidige aanpak omtrent klimaatverandering (de Vreede et al., 2014). Een opvatting die aan de basis zou kunnen staan van de autonome vormen van extrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000). Ten tweede hebben jongeren weinig conflicterende belangen wat betreft klimaatverandering (Bandura & Cherry, 2019). Dit maakt dat jongeren het zich kunnen veroorloven om vanuit een meer ideologisch gestuurd beeld te denken en handelen. Met andere woorden, jongeren hebben de potentie om leiders te zijn op het gebied van duurzaamheid en klimaat (Chawla & Cushing, 2007). Een voorbeeld hiervan is de vijftienjarige Greta Thunberg. Zij wist zes miljoen scholieren wereldwijd te inspireren om te staken voor het klimaat. Jonge leiders op het gebied van klimaatverandering zouden kunnen zorgen voor de twee autonome vormen van extrinsieke motivatie. Jongeren die minder bezig zijn met verduurzamen zouden zich kunnen identificeren met de gestelde doelen van deze rolmodellen of zelf zodanig geïnspireerd kunnen raken dat ze hun waarden en overtuigingen laten beïnvloeden. Hierbij zou je extrinsieke motivatie kunnen laten overlopen in intrinsieke motivatie: het verduurzamen vanuit interne prikkels in plaats van op basis van externe prikkels.

Ondanks de kansen die er liggen voor jongeren en het bewustzijn rondom de opwarming van de aarde blijkt dat een deel van de jongeren hun gedrag hier niet altijd op aanpast. De verleidingen van de hedendaagse consumptie en comfort blijken in sommige gevallen sterker te wegen dan de motivatie om duurzaam te leven (Collins & Hitchings, 2012). Echter, Stanes & Klocker (2016) ondervinden in hun onderzoek dat, hoewel jongeren vaak moeite hebben om hun bezorgdheid over het klimaat om te zetten in actie, ze in veel gevallen juist wel duurzaam handelen. Bijvoorbeeld met wat ze noemen *domestic environmental behaviour*¹, zoals recyclen en duurzaam omgaan met energie in huis (Stanes & Klocker, 2016). Duurzaam leven en consumptiegedrag, en daarmee bepaalde keuzes en motivatie in het kader van duurzaamheid, staan niet noodzakelijk lijnrecht tegenover elkaar. Wel is het interessant om te onderzoeken of en hoe deze keuzes van jongeren hun motivatie beïnvloeden.

Naast het niet altijd ondernemen van concrete actie in de strijd tegen

¹ Het gedrag rondom recyclen en het gebruik van water en energie (Stanes & Klocker, 2016).

klimaatverandering, kan ook het groeiende pessimisme onder jongeren een gevaar vormen voor de impact die ze zouden kunnen hebben op het gebied van klimaatverandering. Pessimisme en het gebrek aan hoop kunnen een obstakel vormen in de motivatie van jongeren om te verduurzamen (Ojala, 2012). Dit wordt ook onderbouwd in het onderzoek van Eccles & Wigfield (2002). Volgens hen moeten individuen zich bekwaam voelen om iets voor elkaar te krijgen of zich te laten motiveren, zowel extrinsiek als intrinsiek (Eccles & Wigfield, 2002). Met andere woorden, het moet haalbaar voelen voor jongeren. Ojala (2012) legt uit dat het gebrek aan hoop voorkomen kan worden door op de juiste manier in te spelen op de negatieve emoties van jongeren en ze aan te sporen om vanuit oplossingen te denken. Het verduurzamen van de wijk is een concrete aanpak tegen klimaatverandering. Deze vorm zou daarmee juist handvatten kunnen bieden. Daarmee kunnen jongeren geholpen worden te denken in oplossingen, wat een positieve impact zou kunnen hebben op motivatie.

Zoals eerder genoemd zijn onderzoeken naar de motivatie van jongeren achter verduurzaming schaars. Wanneer meer informatie kan worden vergaard over deze motivatie en de factoren die daarin een rol spelen, kunnen jongeren wellicht op een andere manier benaderd worden en daarmee een grote rol spelen in het verduurzamen op lokaal niveau. Ook onderzoek naar hoe deze motivatie van jongeren samenhangt met het motiveren van bewoners in het verduurzamen ontbreekt. Desalniettemin kan uit bovenstaande literatuur afgeleid worden dat jongeren impact zouden kunnen maken. Ze zijn bekend met klimaatverandering en de risico's van dien en ze zijn welwillend om zich hiervoor in te zetten (Bandura & Cherry, 2019; Tanner & Seballos, 2012; Vreede et al., 2014). Geconcludeerd kan worden dat op basis van de aangehaalde onderzoeken de motivatie die jongeren hebben voor het vertonen van duurzaam gedrag voornamelijk voortkomt uit de twee autonome vormen van extrinsieke motivatie (*regulation by identification* en *integration*) en intrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000). Om via deze vormen gemotiveerd te worden, moeten jongeren bewust zijn van klimaatveranderingen en de gevolgen ervan, kennis over klimaatverandering en verduurzamen is daarom een belangrijke factor. Naast kennis moet er ook het gevoel zijn dat verandering nodig én haalbaar is om pessimisme en negatieve emoties te voorkomen. De factoren die invloed hebben op motivatie, gebaseerd op bovenstaand theorie, zijn kennis, geloof in het belang van het tegengaan van klimaatverandering en het gevoel hebben te kunnen bijdragen. Dit is in lijn met wat Eccles & Wigfield (2002) schrijven over hoe moderne motivatietheorieën veelal gefocust zijn op geloof, waarden en doelen. Geloof in het probleem van klimaatverandering. Waarden, waarin naar voren komt dat iets moet gebeuren en doelen die helder aangeven wat bereikt kan worden. In dit onderzoek wordt ook

onderzocht hoe de motivatie van jongeren vervolgens samenhangt met de rol die ze zouden kunnen spelen in het motiveren van bewoners. Onderstaand wordt theorie aangehaald over hoe jongeren anderen motiveren.

2.3 Jongeren en het motiveren van anderen op lokaal niveau

Knafo & Galansky (2008) benoemen vijf vormen van invloed die kinderen op ouders kunnen hebben. Voor dit onderzoek is één van deze vormen relevant namelijk, *active child influence*. Bij deze vorm van invloed informeren kinderen hun ouders actief of proberen hun meningen te beïnvloeden (Knafo & Galansky, 2008). In het artikel van Vaughan, Gack, Solorazano, & Ray (2003), wordt een voorbeeld gegeven van kinderen uit een dorp in Costa Rica die klimaateducatie kregen en hoe dit positieve invloed had op de klimaatkennis van hun ouders.

Een ander voorbeeld van hoe jongeren anderen motiveren op het gebied van verduurzamen, is de succesvolle samenwerking tussen jongeren en de bewoners van een Deense wijk (Istead & Shapiro, 2014). In deze studie concludeerden de onderzoekers dat een groep jonge studenten de capaciteiten had om als katalysator te fungeren in het brengen van duurzame verandering binnen de wijk (Istead & Shapiro, 2014). Jonge studenten werden betrokken bij het organiseren en leiden van projecten om samen met experts, groepen uit de gemeenschap en technici lokaal te verduurzamen. Dit lijkt erop te duiden dat als jongeren gemotiveerd zijn, ze wel degelijk een rol zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners in de wijk Pendrecht. De vraag is echter wat de link is tussen de gemotiveerde jongeren en de rol die ze eventueel zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners. Spelen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren ook hierin nog een rol? Uit onderzoek, waarin een Frans project wordt aangehaald, lijkt bijvoorbeeld de factor lokale context een rol te spelen. In dit project werden door studenten projecten tentoongesteld aan hun gemeenschap om bewustwording omtrent klimaatverandering te creëren. De resultaten van het onderzoek wezen uit dat beïnvloeding het grootst was als de tentoongestelde projecten waren gebaseerd op lokale klimaatproblematiek (Istead & Shapiro, 2014). Deze uitkomst is interessant voor dit onderzoek, omdat de focus van het onderzoek ligt op het verduurzamen van de wijk en dus lokaal is.

Eerder werd al aangehaald dat motivatie ook afhankelijk is van haalbaarheid, het gevoel van slagen en het leveren van een daadwerkelijke bijdrage. Op lokaal niveau verduurzamen zou de uitdaging meer inzichtelijk en behapbaar kunnen maken, wat zou kunnen leiden tot meer motivatie. Naast de mate van intrinsieke motivatie en het belang hiervan, is dus ook de reikwijdte van de invloed van de handelingen richting verduurzamen

een factor waar tijdens dit onderzoek dieper op ingegaan moet worden. Om hier een beter beeld van te krijgen, wordt in de volgende alinea ingegaan op de motivatie van bewoners richting verduurzamen.

2.4 Motivatie van individuen richting verduurzamen

Kennis is een belangrijke factor bij de motivatie van bewoners richting verduurzamen. Het bewustzijn dat klimaatverandering gerelateerd is aan bepaalde niet-duurzame gedragingen is bij veel mensen niet aanwezig. Daarbij heerst vaak de onderschatting of overschatting van de impact van gedragingen (Steg, Perlaviciute & van der Werff, 2015). Als er geen besef is van de noodzaak om te veranderen, zullen bewoners hoogstwaarschijnlijk ook niet gemotiveerd zijn om te verduurzamen. Kennis ligt daarom aan de basis van de motivatie om te verduurzamen.

Een ander belangrijk punt is dat individuen meer geneigd zijn duurzaam gedrag te vertonen als de instrumentele opbrengst groter is dan de instrumentele kosten (Steg et al., 2015). Met andere woorden, een groot deel van de individuen is niet intrinsiek en niet-autonoom extrinsiek (*external en injected regulation*) gemotiveerd om te verduurzamen (Ryan & Deci, 2000). Echter spelen meer autonome vormen van motivatie (*regulation by identification en integration*) en intrinsieke motivatie ook een rol. Bijvoorbeeld om indruk te maken op anderen (*identification*). In dit geval moet het verduurzamen wel een symbolisch effect hebben; het moet waarneembaar kunnen zijn door anderen. Sommigen zijn gemotiveerd, omdat het een goed gevoel geeft (intrinsiek). Echter hoeven deze dan dus niet meer gemotiveerd te worden door jongeren om te verduurzamen.

Vier typen waarden kunnen worden onderscheiden in het duurzame gedrag van individuen. *Hedonic values*, individuen die focussen op comfort en genoeg. *Egoistic values*, mensen handelen naar persoonlijk gewin, zoals geld of status. *Altruistic values*, mensen zijn gefocust op het welzijn van andere mensen en de maatschappij. En *biospheric values*, mensen focussen zich vooral op de consequenties voor de natuur en het milieu. *Altruistic* en *biospheric* overwegingen zijn de meest stabiele basis voor duurzaam gedrag (De Groot & Steg, 2009). Deze twee waardeoverwegingen zijn op één lijn te plaatsen met de twee autonome vormen van extrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000). Een groot deel van de volwassen bewoners van Pendrecht lijkt echter te vallen onder de eerste twee waarden; iets wat terug te lezen is in de volgende alinea over de huidige motivatie richting verduurzamen van de bewoners in Pendrecht (Wijburg et al., 2019). In deze alinea zal grijze literatuur gecombineerd worden met bovenstaande literatuur over motivatie en verduurzamen.

Onder het verduurzamen van woningen vallen verschillende gradaties. Het aardgasvrij maken is een vrij ingrijpende stap en uit het onderzoek van Wijburg et al. (2019) kwam naar voren dat bewoners opzien tegen deze stap. In dit onderzoek zijn een aantal generieke factoren naar voren gekomen die aan de basis stonden van de aversie van bewoners voor het aardgasvrij maken van hun woning. Bewoners kunnen onder andere machtsdruk ervaren, omdat velen kunnen denken dat het aardgasvrij maken van hun woning een verplichting is. Deze machtsdruk leidde tot weerstand. Echter zou de weerstand verlaagd kunnen worden door het implementeren van keuzevrijheid en het vergoeden van (on)kosten (Wijburg et al., 2019). Bovenstaande is een vorm van niet-autonome extrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000). Als de opbrengt in de ogen van bewoners kleiner is dan de kosten, dan is er een vergroot risico op weerstand (De Groot & Steg, 2009). Dit is ook terug te zien in een andere generieke factor van de weerstand van bewoners, namelijk verliesaversie. Het stoppen met gebruiken van gas voelt voor veel bewoners als verlies. Het gevoel van verlies weegt zwaarder voor hen dan het gevoel van winst. Tegelijkertijd geeft het pionieren bewoners een onzeker gevoel, omdat ze niet genoeg zekerheid hebben dat het project ook daadwerkelijk zal slagen. Daarnaast ontbreekt de motivatie, omdat bewoners simpelweg weinig tot geen problemen ervaren met het gebruik van aardgas nu (Wijburg et al., 2019).

Terugkoppelend naar de literatuur over motivatie lijkt er geen sprake te zijn van intrinsieke motivatie om te verduurzamen (Ryan & Deci, 2000). Er zou dus ruimte kunnen zijn voor jongeren om te fungeren als externe drijfveer in het motiveren van bewoners richting verduurzamen. Hoewel voornamelijk de negatieve discrepantie tussen kosten en opbrengst wordt weergegeven in het onderzoek, speelt ook kennis hier een rol. Het informeren van bewoners zou ze kunnen helpen inzien dat de opbrengst van het overstappen groter zou kunnen zijn dan zij in eerste instantie zouden denken. Tegelijkertijd geven bewoners aan dat ze onzeker zijn over het project door het pionieren. Dit komt terug in de literatuur van Eccles & Wigfield (2002). Het denken doelen te kunnen behalen blijkt een belangrijk punt binnen motivatie. De twijfel van bewoners over de haalbaarheid van het aardgasvrij maken van de woningen in de wijk zou onderdeel kunnen zijn van het ontbreken van motivatie. Een informerende rol voor jongeren zou kunnen leiden tot beter geïnformeerde- en daarmee meer gemotiveerde bewoners.

Één van de projecten die vanuit het project aardgasvrij Pendrecht is opgezet, zijn de energievoaches. Bewoners kunnen een cursus volgen waarmee ze medebewoners kunnen helpen in het doen van kleine aanpassingen om hun huizen te verduurzamen. Bovenstaand wordt aangegeven hoe jongeren zich makkelijk lijken in te zetten voor *domestic*

environmental behaviour (Stanes & Klocker, 2016). Dit maakt dat het energiecoach plan een voorbeeld zou kunnen zijn van hoe jongeren een rol kunnen spelen in het motiveren van bewoners. Jongeren zouden ouders en andere bewoners van de wijk kunnen wijzen op de voordelen van de kleine aanpassingen. Hiermee zouden jongeren zowel kennis kunnen verspreiden en inzicht kunnen geven in haalbare oplossingen. Dit zou vervolgens een positieve invloed kunnen hebben op de motivatie van bewoners (Eccles & Wigfield, 2002). Dit zal echter afhankelijk zijn van de bereidheid van jongeren om een eventuele rol in het motiveren van anderen op zich te nemen. De bereidheid en de mogelijk onderliggende motivatie zullen aan de hand van de onderzoeksvragen worden onderzocht.

2.5 Conceptueel model

Onderstaand het overzicht van factoren uit de literatuur die een rol zouden kunnen spelen bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen. De tabellen geven aan welke verwachtingen er zijn over de factoren die invloed kunnen hebben op de motivatie van jongeren en over een eventuele rol die jongeren zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners richting het verduurzamen van de wijk.

Tabel 1: Het conceptueel model van de motivatie van jongeren

Motivatie jongeren	Factoren die invloed hebben op motivatie van jongeren	Bronnen
Geen motivatie	- Verleiding van niet-duurzame keuzes	Collins & Hitchings, 2012
Motivatie op basis van intrinsieke prikkels	- Gevoel om bij te dragen - Geloof in belang van verduurzamen	Eccles & Wigfield, 2002; Ryan & Deci, 2000
Motivatie op basis van autonome extrinsieke prikkels (<i>regulation by identification & regulation by integration</i>)	- Inzien verduurzamen als noodzaak - Normen en waarden	Eccles & Wigfield, 2002; Ryan & Deci, 2000
Motivatie op basis van niet-autonome extrinsieke prikkels (<i>external regulation & injected regulation</i>)	- Beloning en straffen - Angst, ego en trots	Eccles & Wigfield, 2002; Ryan & Deci, 2000

Motivatie op basis van andere factoren	- Kennis - Haalbaarheid (gebrek aan hoop)	Eccles & Wigfield, 2002; Ojala, 2012
--	--	--------------------------------------

Tabel 2: Het conceptueel model van de rol van jongeren in het motiveren van andere bewoners

Rol van jongeren	Mogelijke uitkomsten	Bronnen
Bereidheid van jongeren om een rol op zich te nemen in het motiveren van andere bewoners	- Jongeren zien wel een rol voor zichzelf weggelegd in het motiveren van andere bewoners - Jongeren zien geen rol voor zichzelf weggelegd in het motiveren van andere bewoners	Tanner & Seballos, 2012; de Vreede et al., 2014
Soort rol die jongeren voor zichzelf weggelegd zien in het motiveren van andere bewoners	- Gesprek aan gaan over belang van duurzaamheid - Stimuleren van duurzame maatregelen in huis - Inzicht geven in haalbaarheid - Overbrengen van kennis	Knafo & Galansky, 2008; Vaughan et al, 2003; Stanes & Klocker, 2016; Eccles & Wigfield, 2002; Istead & Shapiro, 2014
Samenhang tussen factoren die motivatie beïnvloeden en de rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van andere bewoners	- Bereidheid hangt wel of niet af van factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren - Soort rol hangt wel of niet af van factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren	

3. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt de werkwijze binnen dit onderzoek toegelicht. Er zal begonnen worden met een uitleg van de onderzoeksopzet en een korte introductie van de casus. Vervolgens zal uitgebreid ingegaan worden op dataverzameling, operationalisering en analyse. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de betrouwbaarheid-, validiteit- en een ethische verantwoording van het onderzoek.

3.1 Onderzoeksopzet & verantwoording

Om de hoofdvraag en deelvragen te kunnen beantwoorden, is gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Er is gekozen voor een deels deductieve en deels inductieve aanpak. Deels deductief, omdat gekeken zal worden naar de factoren die voortkomen uit de theorie en hoe dit aansluit met de verzamelde data vanuit de participanten. Tegelijkertijd ook inductief, omdat er ruimte zal zijn voor nieuwe theoretische inzichten. De verwachting is dat het doorlopen van de empathiefase van design thinking in de vorm van een workshop met de participanten tot nieuwe inzichten zal leiden en dus een meer exploratieve insteek zal hebben.

Aanvullend zijn er interviews gehouden met jongeren uit de wijk Pendrecht en professionals werkzaam met deze jongeren. Waar in de workshop, vanuit een inductieve insteek, getracht wordt nieuwe inzichten op te doen, zijn de interviews voornamelijk bedoeld om vanuit een deductieve insteek onderwerpen uit het theoretisch kader voor te leggen aan de respondenten en theorie te toetsen. Dit is een vorm van triangulatie die de validiteit van het onderzoek vergroot (Creswell & Poth, 2016). De interviews zullen niet volledig deductief zijn, omdat er ruimte is voor eigen inbreng vanuit respondenten. Het doel van de onderzoeker is om uit de workshop en de interviews nieuwe inzichten op te doen, patronen uit de theorie te herkennen en theorie te ontwikkelen en aan te scherpen (Creswell & Poth, 2016).

3.2 Casus

Rotterdam wil een voorloper zijn op het gebied van innovatie (Gemeente Rotterdam, 2019a). Het aardgasvrij maken van woningen is één van de meest belangrijke maatregelen in het verduurzamen van de stad. Door de gunstige ligging van Pendrecht is het aardgasvrij maken van de woningen in deze wijk het goedkoopst en makkelijkst te realiseren (duurzaam010, z.d.-a). Dit maakt dat Pendrecht is gekozen als proefwijk.

Pendrecht is een Rotterdamse wijk die valt onder de deelgemeente Charlois en telt

twaaalfduizend inwoners. De meerderheid van de inwoners heeft een niet-westerse migratieachtergrond. Het gemiddelde bruto-inkomen per inwoner ligt met €18.400 aanzienlijk onder het Rotterdamse gemiddelde. In het Rotterdams Klimaatakkoord komen een aantal leidende principes voor voor de energietransitie. Één van de principes is het betaalbaar houden van de transitie (Gemeente Rotterdam, 2019a). Gezien het sociaaleconomische karakter van de wijk Pendrecht en de uitdagingen die dit met zich meebrengt, is het interessant om juist in deze wijk te experimenteren met, en onderzoek te doen naar, verduurzamen (allewijken, 2020).

3.2 Dataverzameling

De data is verzameld door middel van participatieve observatie en interviews. Met de participatieve observatie kan er dieper worden ingegaan op de context waarin de jongeren te maken hebben met verduurzamen en motivatie. Door middel van het organiseren van groepssessies en het gebruik van design thinking methodes kan onderliggende informatie naar boven worden gehaald om beter inzicht te krijgen in de onderzochte onderwerpen.

3.2.1 Empathiefase uit het design thinking proces

Design thinking is een analytisch, creatief en iteratief proces dat via de vijf stappen (1) empathiseren, (2) probleem definiëren, (3) inbeelden, (4) het maken van voorlopige ontwerpen en (5) testen vanuit een probleem naar een oplossing werkt (Razzouk & Shut, 2012). Design thinking kan jongeren helpen in het omgaan met complexe problemen. Zowel op school, in hun carrière en in het dagelijks leven (Razzouk & Shut, 2012). Dit sluit aan bij de theorie van Ojala (2012) die voorschrijft dat jongeren helpen te denken in oplossingen pessimisme op het gebied van verduurzamen kan voorkomen. Het deel van het design thinking-proces dat doorlopen zal worden met de groep jongeren, komt uit het IDOE DT-model (Tschimmel, 2012). In dit model kunnen de stappen van het design thinking-proces opgedeeld worden in vier fases. De eerste fase is de inspiratiefase. Hieronder vallen de stappen empathiseren en definiëren. Het probleem wordt geïdentificeerd door de groep en ze zullen vanuit het eigen perspectief en dat van andere jongeren uit de wijk gaan nadenken over het probleem. De tweede fase is de ideate fase; de groep gaat door constant terug te kijken op de inspiratiefase met elkaar in gesprek en denkt na over oplossingen, kansen en veranderingen. De laatste stap is de implementatie fase; prototypes worden in deze fase ontwikkeld en getest (Tschimmel, 2012).

Voor dit onderzoek is gekozen om de empathiefase van het design thinking-proces

met de jongeren te doorlopen. In de empathiefase worden technieken gebruikt om een beeld te schetsen van de context van het probleem door te duiken in de leefwereld van de onderzochte in een groepssessie (Sleeswijk-Visser, Stappers, Van der Lugt, & Sanders, 2005). Het schetsen van de context zal niet alleen bestaan uit tijd en ruimte, maar vooral uit het ophalen van herinneringen, gevoelens en ervaringen die jongeren hebben rondom het verduurzamen van de wijk en het motiveren van andere bewoners. Dit kan waardevolle inzichten bieden in hoe jongeren aankijken tegen het onderwerp en wat hun huidige rol hierbij is. Het bestuderen van deze context helpt de onderzoeker empathie te creëren voor de jongeren en verder te kijken dan de eerste aannames die jongeren zelf doen (Sleeswijk-Visser et al., 2005; Sanders & Stappers, 2014). Om te weten te komen welke factoren invloed zouden hebben op de motivatie van jongeren en hun rol bij het motiveren van bewoners, is het interessant om technieken te gebruiken die naast de ervaringen uit het verleden ook potentiële ervaringen in de toekomst meenemen. Hiermee kan de onderzoeker inzicht krijgen in de factoren die mogelijk motivatie beïnvloeden, maar op dit moment nog geen rol spelen. Deze potentiële ervaringen in de toekomst kunnen worden besproken door dromen, angsten, ideeën en aspiraties van jongeren naar boven te halen (Sanders & Stappers, 2014).

Generatieve technieken kunnen worden gebruikt om de participanten in kleine stapjes te sturen richting het uiten en verwoorden van de achterliggende kennis over hun ervaringen. Het naar boven halen van deze achterliggende kennis kan helpen om een beter en verdiepend beeld te geven van jongeren, hun motivatie en hoe dit samenhangt met het motiveren van andere bewoners (Sleeswijk-Visser et al., 2005; Sanders & Stappers, 2014). De bedoeling is dat deze manier van data vergaren beter inzicht geeft in de gedachtegang van jongeren, zodat de onderzoeksvraag beter beantwoord kan worden. Deze datavergaringsmanier zal meer bijdragen dan een onnatuurlijke en reactieve manier van datavergaring (Jorgensen, 2015).

Het doorlopen van de empathiefase is gedaan in de vorm van een workshop. De participanten van de workshop zijn tien jongeren tussen de twaalf en de zestien jaar, woonachtig in Pendrecht. Er is gekozen voor het minimumaantal van tien participanten, zoals aangeraden door Creswell & Poth (2016). Een groter aantal participanten zou tijdens de workshop kunnen leiden tot een minder overzichtelijke situatie en dus moeilijker observeerbare informatie. De participanten maakten deel uit van een clustersteekproef (Babbie, 2014). Via een wijkorganisatie is de workshop georganiseerd met een bestaande groep jongeren tussen de twaalf en de zestien jaar, woonachtig in Pendrecht (Babbie, 2014). Er is gekozen voor de leeftijdsgroep twaalf tot en met zestien jaar om de focus te houden op middelbare scholieren. Bij jongeren ouder dan zestien jaar zouden verschillende

studierichtingen een rol kunnen gaan spelen.

De participanten hebben onder begeleiding van de onderzoeker verschillende opdrachten uitgevoerd die passen in het kader van de empathiefase van het design thinking-proces. De workshop duurde ongeveer negentig minuten. Twee van de participanten zijn via zelfselectie achteraf verdiepend geïnterviewd om aanvullende informatie te vergaren. Omdat deze twee geïnterviewde participanten in de workshop mogelijk al beïnvloed zijn en op een bepaalde manier tegen verduurzamen aankijken, vallen deze interviews onder de data van de workshop. De rol van de onderzoeker was die van participant-observator. De onderzoeker trad op als begeleider van het proces. Dat wil zeggen dat de onderzoeker als participant de jongeren instrueerde in welke stappen genomen moesten worden en assisteerte waar nodig in het proces. De observaties zijn bijgehouden in een vooropgesteld observatieprotocol (Creswell & Poth, 2016).

Drie opdrachten stonden centraal in de workshop. Na een introductie en kennismaking hebben de participanten de opdracht gekregen om in tweetallen elkaar vijf keer de ‘waarom’ vraag te stellen. Participanten begonnen met de vraag: ‘waarom vind je verduurzamen wel of niet belangrijk?’ Het verwoorden van een motivatie kan moeilijk zijn. Het stellen van meerdere waarom vragen kan participanten helpen dieper in te gaan op hun motivatie. Dit helpt de onderzoeker om de participanten en hun motivatie beter te begrijpen. Het begrijpen van de participanten is de kern van de empathiefase binnen het design thinking proces (Kouprie & Sleeswijk-Visser, 2009). De tweede opdracht was het bedenken van fictieve persona's via een gezamenlijke brainstorm. Deze opdracht helpt participanten om zich te verdiepen in andere jongeren in de wijk en hun kijk op verduurzamen. Het groepsverband binnen deze opdracht leidt tot verdiepende inzichten. Deze eerste twee opdrachten gaven inzicht in de motivatie van jongeren en de factoren die daar invloed op hebben. In de laatste opdracht werden vanuit de persona's oplossingen bedacht voor het motiveren van andere bewoners in de wijk. Dit gaf inzicht in de rol die jongeren voor zichzelf zien in het motiveren van andere bewoners en de samenhang daarvan met factoren die de motivatie van jongeren beïnvloedt. Zie bijlage A voor een uitgebreid overzicht van de workshop.

3.2.2 Interviews

Naast de participatieve observatie zijn acht semigestructureerd interviews afgenomen. De semigestructureerd interviews zijn gebaseerd op het theoretisch kader en de daarbij behorende indicatoren uit het conceptueel model (zie paragraaf 2.5). De interviews duurden gemiddeld 35 minuten. Vier interviews zijn afgenomen bij jongeren uit de wijk Pendrecht

tussen de twaalf en de zestien jaar en vier met professionals werkzaam met deze jongeren, waarvan twee docenten en twee jeugdwerkers. De jongeren zijn met een zelfselectie steekproef geworven. Via een jeugdwerker uit de wijk is de vraag uitgezet om mee te doen aan een onderzoek. Verduurzamen en motivatie zijn bij het werven van de respondenten expliciet niet benoemd om *selection bias* op deze onderwerpen zoveel mogelijk te voorkomen (Creswell & Poth, 2016). De concepten die centraal stonden zijn motivatie en de eventuele rol die jongeren zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners. Door middel van het stellen van vragen gebaseerd op onderwerpen uit het theoretisch kader kan er systematisch achterhaald worden welke rol extrinsieke en intrinsieke motivatie spelen bij de motivatie van jongeren. Ook de concepten kennis, haalbaarheid, geloof in het belang van verduurzamen en het gevoel te kunnen bijdragen, zijn getoetst tijdens de interviews. Naast het toetsen van de theorie geeft het semigestructureerd karakter van de interviews respondenten de mogelijkheid voor eigen inbreng en dragen de interviews ook bij aan het vormen van theorie. De interviews zijn daarom deels inductief. Zie bijlage B.1 voor de semigestructureerde vragenlijst gebruikt bij de interviews met de jongeren.

De vier professionals zijn via het eigen netwerk door middel van doelgerichte steekproef gevonden en benaderd voor een interview (Babbie, 2014). De interviews met professionals, werkzaam met jongeren uit de wijk Pendrecht, geven een bredere kijk op jongeren en verduurzamen. Deze interviews bieden de mogelijkheid om naast het perspectief van de jongeren zelf, het perspectief van zowel docenten als jeugdwerkers mee te nemen. De kans bestaat dat jongeren sociaal wenselijke antwoorden geven of hun motivatie moeilijk onder woorden kunnen brengen. Het interviewen van de professionals kan helpen om eerlijkere en/of beter geformuleerde antwoorden te krijgen over de onderwerpen uit het theoretisch kader. Daarnaast kunnen docenten en jeugdwerkers aangeven wat vanuit professionals gedaan wordt om jongeren bewust te maken van verduurzamen. Zie bijlage B.2 voor de semigestructureerde vragenlijst gebruik bij de interviews met de professionals.

3.2 Operationalisering

Motivatie is een breed begrip. Om een helder beeld te schetsen van de factoren die motivatie beïnvloeden en de rol die jongeren zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners zullen verschillende concepten helder en meetbaar gemaakt moeten worden.

In de onderstaande tabel en schematische weergave zullen concepten uit het theoretisch kader, die voor een groot deel uiteengezet zijn in het conceptueel model, een duidelijke definitie toegewezen krijgen en meetbaar gemaakt worden.

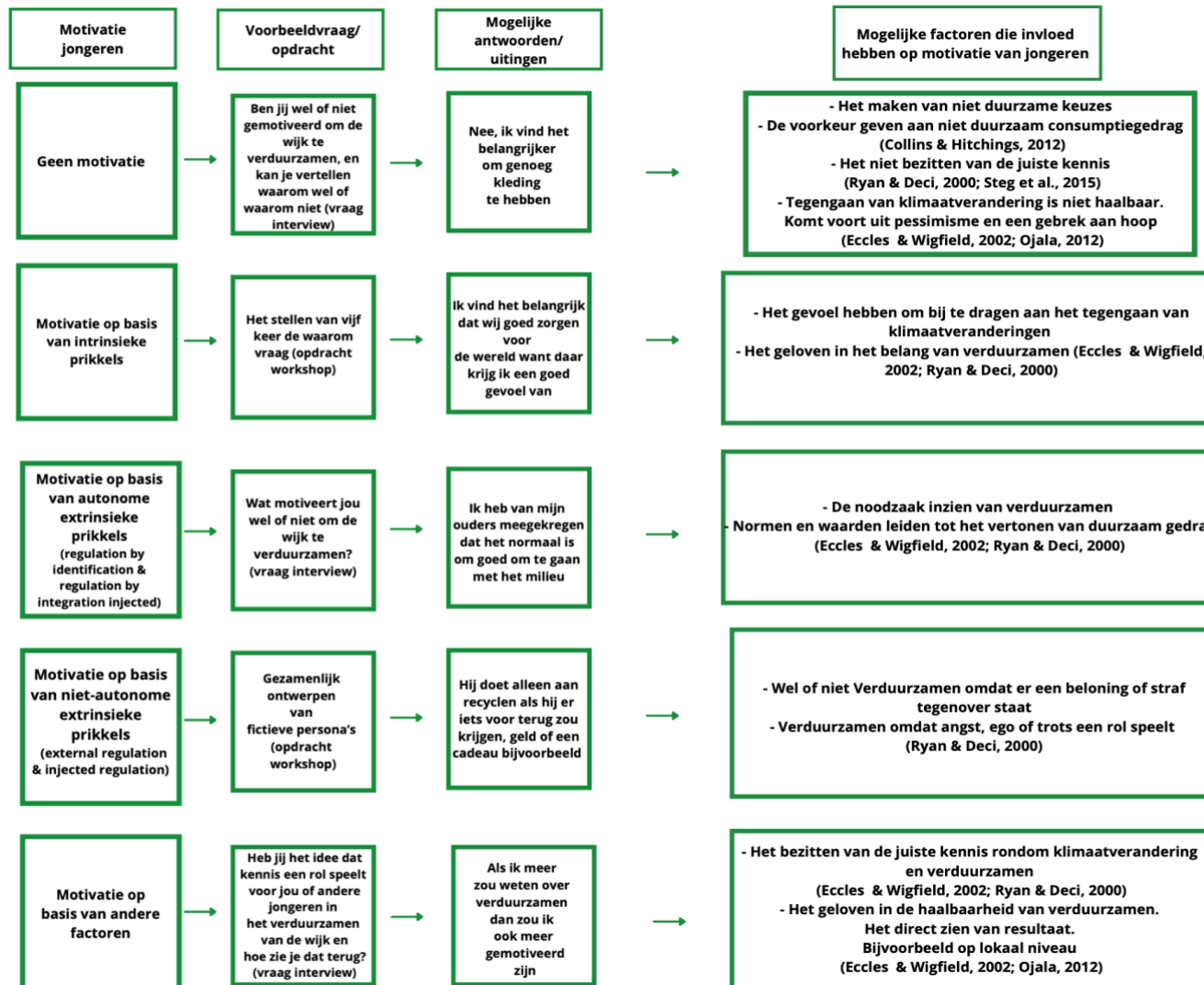
Tabel 3: definities van concepten

In deze tabel krijgen concepten uit het theoretisch kader een definitie toegewezen.

Concept	Definitie
Motivatie van jongeren	Wat jongeren wel of niet beweegt richting verduurzamen. (Eccles & Wigfield, 2002). Er zijn twee vormen van motivatie; (1) intrinsieke motivatie en (2) extrinsieke motivatie. Extrinsieke motivatie kan vervolgens worden onderverdeeld in autonome extrinsieke motivatie en niet-autonome extrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000).
Factoren die invloed hebben op motivatie	Hetgeen wat de motivatie beïnvloedt. Ook deze factoren kunnen onder intrinsieke motivatie, autonome extrinsieke motivatie en niet-autonome extrinsieke motivatie geschaard worden (Ryan & Deci, 2000). Uit het theoretisch kader blijkt ook dat er factoren zijn die niet onder één van deze drie vormen vallen, zoals kennis en haalbaarheid.
De rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen	De rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht kan zich op verschillende wijzen uiten. Uit de theorie komt het overbrengen van kennis, het stimuleren van duurzame maatregelen in de woning of het gesprek aangaan over het belang van verduurzamen naar voren (Ryan & Deci, 2000; Steg et al., 2015; Stanes & Klocker, 2016; Vaughan et al., 2003; Knafo & Galansky, 2008).
Motiveren van bewoners	Het motiveren van bewoners is de afhankelijke variabele van de rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen. Het motiveren van bewoners is het aanzetten van bewoners om zich in te zetten voor het verduurzamen van de wijk.
Verduurzamen van de wijk	Het verduurzamen van de wijk is een breed begrip dat alle vormen van CO ₂ -reductie in de wijk Pendrecht zal omvatten. Van het verduurzamen van woningen, het aanleggen van meer groen in de wijk, meer recyclen tot het aansluiten bij collectieve warmte/elektra-initiatieven en het aardgasvrij maken van woningen (duurzaam010, z.d.-b).

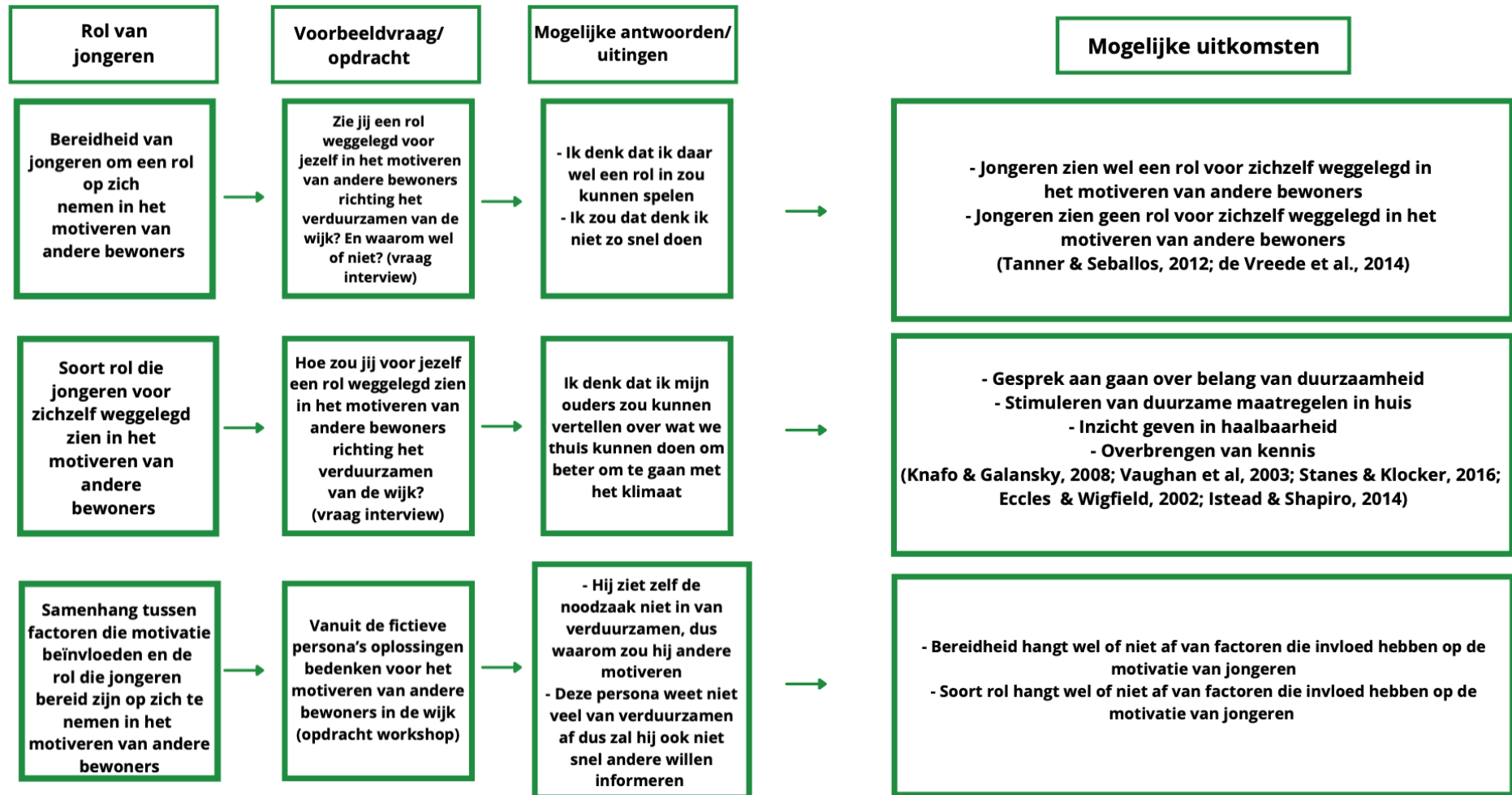
Figuur 1: schematische weergave van de conceptualisatie van de motivatie van jongeren

Dit figuur is een schematische weergave van de motivatie van jongeren waaruit afgelezen kan worden hoe dit concept meetbaar gemaakt is.

Figuur 2: schematische weergave van de conceptualisatie van de rol van jongeren

Dit figuur is een schematische weergave van de rol van jongeren waaruit afgelezen kan worden hoe dit concept meetbaar gemaakt is.

3.3 Analyse

Gedurende de workshop werden de participanten continu geobserveerd en is een observatieprotocol bijgehouden. Van zowel de interviews als de workshop zijn audio-opnames gemaakt. Dit stelde de onderzoeker in staat om het observatieprotocol na de workshop aan te vullen en de interviews te transcriberen. Het observatieprotocol en ander verzameld materiaal zoals whiteboardvellen, post-its en notities zijn met het observatieprotocol tot één getranscribeerd document samengevoegd. Het verzamelde materiaal is vervolgens procesmatig geanalyseerd met behulp van de software ATLAS.ti. Het gebruik van dit computerprogramma helpt de data op systematische wijze op te slaan en te analyseren (van Thiel, 2015). De transcripten zijn aan de hand van deels open coderen geanalyseerd. Dat houdt in dat fragmenten en belangrijke woorden een code toegewezen hebben gekregen. Vanwege het deels inductieve karakter van het onderzoek zijn deze codes voor een deel vooraf opgesteld, maar grotendeels gaandeweg ontwikkeld (van Thiel, 2015).

De vooraf opgestelde en gaandeweg ontwikkelde codes zijn terug te vinden in de codelijst (zie bijlage *C codelijst*). Vervolgens is axiaal coderen toegepast om de verschillende codes te reduceren en groeperen in sub- en hoofdcategorieën. De volgende stap was het zoeken naar- en vergelijken van relaties en verbanden tussen de hoofdcategorieën, oftewel het selectief coderen. Met behulp van de operationalisering uit paragraaf 3.2 is een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvragen (Creswell & Poth, 2016).

3.5 Betrouwbaarheid & validiteit

3.5.1 Validiteit

Bij het gebruik van observaties bestaat het risico dat de bias van de onderzoeker invloed heeft op de verzamelde data. Naast deze observaties worden ook de verschillende materialen uit de workshop gebruikt. Dit zorgt ervoor dat vanuit de workshop verschillende data wordt geanalyseerd en het onderzoek niet volledig afhankelijk is van de onderzoeker's directe interpretatie van de observaties (Creswell & Poth, 2016). De opdrachten binnen de workshop zijn zo opgesteld dat een deel van de informatie benodigd voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag door de participanten zelf wordt opgeschreven en dus deels los zal staan van sturing van de onderzoeker. De combinatie van de interpretatie vanuit de observaties en de door de participanten direct opgeschreven tekstfragmenten, schema's en conclusies heeft geleid tot een hogere interne validiteit (Creswell & Poth, 2016).

De werkwijze waarin de onderzoeker als participant heeft opgetreden en de workshop van de participanten heeft begeleid, bracht het risico met zich mee dat de participanten hierdoor beïnvloed konden worden door de onderzoeker. Om de validiteit te bewaken, is een observatieschema met drie kolommen gebruikt. De eerste kolom bevat de feitelijke waarnemingen; waarnemingen die los staan van de interpretatie van de onderzoeker. De tweede kolom bevatte directe interpretaties en gevoelens van de onderzoeker en in de derde kolom werd aangegeven wanneer er sprake was van sturing vanuit de onderzoeker. Ook is per opdracht nagedacht over wat mogelijke vragen kunnen zijn en hoe de onderzoeker op een objectieve manier kan omgaan met de vragen en de begeleiding van de participanten. Om de externe validiteit te waarborgen, is in de methodologie uitgebreid ingegaan op de onderzoekscontext. Er is gedetailleerd beschreven met welke opdrachten welke informatie is verzameld en hoe met behulp van de indicatoren antwoord is gegeven op de deelvragen. Ondanks dat de workshop volledig is voorbereid, bestaat er altijd de mogelijkheid dat participanten met onverwachte vragen komen of van het onderwerp afwijken. Dit kan een risico zijn voor de validiteit.

Dit onderzoek is gedaan met jongeren uit Pendrecht waarbij is nagedacht over het motiveren van bewoners in Pendrecht. Zoals beschreven in de casus (zie paragraaf 3.2) is Pendrecht een wijk met een specifiek sociaal-, economisch- en cultureel karakter. Een voorbeeld hiervan is het grote percentage niet-westerse migranten. De specifieke focus op Pendrecht binnen dit onderzoek heeft invloed gehad op de externe validiteit. Door deze specifieke focus bestaat de kans dat de resultaten uit Pendrecht niet generaliseerbaar zijn naar andere wijken (Creswell & Poth, 2016).

3.5.2 Betrouwbaarheid

Zoals uitgelegd in de dataverzameling (zie paragraaf 3.2), lag bij de workshop de focus op het, via generatieve technieken, naar boven halen van achterliggende kennis en motivaties vanuit de ervaringen van de participanten. De interactie tussen participanten en interpretatie van de onderzoeker spelen hierbij een belangrijke rol. Het sociaal constructivistische karakter dat in deze vorm van dataverzameling sterk naar voren komt, zou invloed kunnen hebben op de betrouwbaarheid (Creswell & Poth, 2016). Dit is ondervangen door het gebruik van meerdere vormen van dataverzameling. Naast de participatieve observatie zijn semigestructureerd interviews met jongeren en aanvullend met professionals werkzaam met jongeren gehouden.

Een extra maatregel die is genomen om de betrouwbaarheid te waarborgen is het

steekproefsgewijze gebruik van een externe codeur (Creswell & Poth, 2016). Uit een aantal transcripten is een willekeurig, volledig geanonimiseerd deel van het transcript voorgelegd aan een externe codeur om te voorzien van codes. Vervolgens zijn de stukken van zowel de onderzoeker als de externe codeur naast elkaar gelegd en zijn de gegeven codes vergeleken. Waar de codes niet overeenkwamen werd besproken waarom de discrepantie optrad en hoe in het vervolg het beste om te gaan met de desbetreffende codes.

3.6 Ethische verantwoording

Aangezien het onderzoek onder jongeren is gehouden, is extra nadruk gelegd op het naleven van ethische en morele waarden. Allereerst is geïnformeerde toestemming gevraagd voor het vergaren van data uit de workshop en interviews van zowel de deelnemende participanten als van een op dat moment aanwezige verantwoordelijke voor de participanten. Het deelnemen aan het onderzoek was volledig vrijwillig en participanten zijn bewust gemaakt van het feit dat de onderzoeker observaties zou doen tijdens het proces. De participanten zijn volledig geanonimiseerd in het onderzoek en vertrouwelijkheid is gegarandeerd. De verzamelde data zijn conform de AVG bewaard.

4. Resultaten & Analyse

Het resultaten en analyse hoofdstuk is ingedeeld aan de hand van de concepten uit het theoretisch kader. In elke paragraaf wordt een uiteenzetting gegeven van de resultaten, gevolgd door een analyse. Participanten van de workshop worden aangeduid als ‘participant’, de jongeren uit de interviews als ‘jongere’ en de professionals worden benoemd met hun functie.

4.1 Motivatie van jongeren

Uit de literatuur blijkt dat jongeren vaak welwillend zijn om zich in te zetten voor het klimaat en verduurzaming (Bandura & Cherry, 2019; Tanner & Seballos, 2012; Vreede et al., 2014). Zowel uit de workshop als de interviews werden gemixte signalen opgevangen over de motivatie van de jongeren om bij te dragen aan het verduurzamen van de wijk Pendrecht. Binnen de motivatie van jongeren richting verduurzamen liepen de intrinsieke en autonome extrinsieke prikkels in elkaar over. Dit is de reden dat deze twee in de volgende paragraaf zijn gecombineerd.

4.1.1 motivatie op basis van intrinsieke prikkels en autonome extrinsieke prikkels

Het onderzoek laat zien dat jongeren over het algemeen het belang van klimaatverandering in zien. Naast een aantal signalen van autonome extrinsieke motivatie lijken de meeste participanten zelfs intrinsiek gemotiveerd te zijn. In de eerste opdracht van de workshop waarin jongeren in tweetallen met elkaar via een generatieve techniek vragen stellen over waarom ze denken dat verduurzamen belangrijk is, geven alle jongeren aan dat ze het belang inzien van verduurzamen. Conform de literatuur over de motivatie van jongeren richting verduurzamen, hebben de beweegredenen te maken met klimaatverandering op globaal niveau (de Vreede et al., 2014). Jongeren gaven blijk van intrinsieke motivatie met antwoorden als *“het is belangrijk voor de dieren. Het is belangrijk voor de kinderen later en je moet goed zijn voor de wereld”*. Wanneer de vraag gesteld wordt of er ook iemand is die verduurzamen niet belangrijk vindt, wordt er gelachen en geven de jongeren de indruk dat ze dit raar vinden.

Drie van de tien participanten uit de workshop benoemen na het doorvragen autonome extrinsieke motieven. Namelijk: *“belangrijk voor mijn eigen kinderen”*, *“om gezond te blijven* en *“een plek hebben om te wonen”*. Twee van de vier geïnterviewde jongeren geven

aan uit zichzelf gemotiveerd te zijn om te verduurzamen. Bij één van deze jongeren komt de intrinsieke vorm van motivatie duidelijke naar voren.

“Naja, het geeft eigenlijk gewoon wel een goed gevoel, zo van ik heb vandaag weer geholpen om de wereld een betere plek te maken soort van.”

Jongere 1

4.1.2 motivatie op basis van niet-autonome extrinsieke prikkels

Tot het punt dat over het motiveren van anderen gesproken wordt, lijkt niet-autonome extrinsieke motivatie tijdens de workshop nauwelijks een rol te spelen. Opvallend genoeg worden, wanneer gevraagd wordt aan de jongeren om met ideeën te komen om anderen te motiveren, verschillende niet-autonome extrinsieke motivatiemiddelen genoemd. Beloningen als het gratis geven van fietsen en OV-kaarten, het geven van geld en het gebruik van prijzen worden veelvuldig door de jongeren opgeschreven. Ook uit de interviews komen de niet-autonome extrinsieke prikkels in de vorm van beloningen en corrigeren naar voren als motivatie voor het vertonen van duurzaam gedrag.

“Dus als je kijkt naar scholen, daar hebben ze bijvoorbeeld prullenbakken waar je afval in scheidt en dat, omdat dat binnen een school een regel is dan doen ze dat maar als ze dan weer ergens anders naar toe gaan waar dat niet zo is, ja dan dan vergeten ze dat weer heel snel.”

Jeugdwerker 2

“Nou op zich mijn klasgenoten die doen het wel gewoon redelijk, maar het komt vooral door de conciërge dat het afval in de prullenbak eindigt. Anders zou het vooral op de grond liggen”

Jongere 1

4.1.3 Geen motivatie

Ondanks dat er afgeleid kan worden dat jongeren gemotiveerd zijn richting het verduurzamen, komen weinig voorbeelden naar voren over hoe ze deze motivatie omzetten tot praktische handelingen. Slechts één participant kan voorbeelden van verduurzaming benoemen. Bij het doorvragen lijken anderen op de antwoorden van deze participant voort te

borduren. In de interviews, gehouden met twee participanten uit de workshops, geeft één van de participanten aan niet gemotiveerd te zijn om de wijk te verduurzamen en geven ze beiden aan dat ze de jongeren om hen heen als niet-gemotiveerd zien. De geïnterviewde respondenten koppelen motivatie direct aan gedrag.

Niet alle geïnterviewde professionals en jongeren zijn even positief over de motivatie van jongeren. Een geïnterviewde docent geeft aan te denken dat jongeren er deels het belang van inzien, terwijl de andere docent aangeeft dat jongeren er totaal niet mee bezig zijn. Op de vraag of jongeren gemotiveerd zijn om de wijk te verduurzamen, antwoordde een docent als volgt:

“Als ik heel eerlijk ben, denk ik het niet. Gewoon totaal niet eigenlijk.”

Docent 1

Twee van de geïnterviewde jongeren geven aan niet gemotiveerd te zijn. Bij de vraag of jongeren om hen heen gemotiveerd zijn om te verduurzamen, geven alle jongeren aan dat dit niet het geval is.

“Nee ze zijn gewoon lui, hun boeit het eigenlijk niet of ze afval gooien op straat of in de prullenbak. Het boeit ze gewoon niet.”

Jongere 2

4.2 Analyse van de motivatie van jongeren

Door echt met jongeren in gesprek te gaan over het onderwerp en via generatieve technieken onder de oppervlakte te duiken van de mening van jongeren, zoals is gedaan in de workshop, komt naar voren dat jongeren wel degelijk (deels) intrinsiek gemotiveerd zijn om de wijk te verduurzamen. Dat dit uit de interviews minder sterk naar voren komt, kan te maken hebben met het feit dat jongeren simpelweg niet bezig zijn met verduurzamen, omdat ze niet weten hoe dit te doen. Als jongeren niet de juiste kennis en praktische handvatten hebben, zullen de mensen om hen heen ze niet zien verduurzamen. Dit zou vervolgens de indruk kunnen wekken dat jongeren niet gemotiveerd zijn om te verduurzamen. Interessant om mee te nemen is dat uit het theoretisch kader blijkt dat jongeren vinden dat volwassenen te weinig doen (Bandura & Cherry, 2019). Jongeren lijken intrinsieke motivatie te hebben om te verduurzamen, maar er tegelijkertijd ook niet concreet mee bezig te zijn. Aan de andere kant

geven sommige professionals aan het gesprek wel degelijk te voeren met jongeren en ook op basis van deze gesprekken niet het idee te hebben dat de motivatie van jongeren erg hoog is. Wel kijken alle geïnterviewden positief aan tegen de mogelijkheden om jongeren te motiveren. Concluderend kan gesteld worden dat jongeren intrinsiek gemotiveerd zijn om zich in te zetten tegen klimaatverandering, maar dat dit op wijkniveau niet altijd tot uiting komt door het ontbreken van kennis en praktische handvatten.

4.3 Factoren die motivatie van jongeren beïnvloeden

4.3.1 Kennis & praktische handvatten

Verduurzamen is een moeilijk begrip voor de jongeren die deelnamen aan de workshop. Slechts twee jongeren konden vormen van verduurzamen benoemen. Als de link gelegd wordt met de klimaatverandering blijken de jongeren meer onderlegd. De jongeren benoemen daarbij de opwarming van de aarde, het uitsterven van dieren en hoe de wereld achtergelaten wordt aan kinderen. Het valt op dat jongeren nauwelijks kennis hebben over de praktische uitvoering van verduurzamen. Dit ondanks het inzien van het belang van het tegengaan van klimaatverandering. De beperkte kennis en het missen van praktische handvatten uitte zich al vroeg in de workshop bij de vraag: ‘Wie kan iets vertellen over verduurzamen?’ Uit de observaties is het volgende terug te lezen:

“Jongeren zeggen niks en reageren niet echt.”

Met als directe interpretatie:

“Het woord verduurzamen is niet iets wat erg bekend is bij ze. Wellicht dat een enkeling er vanaf weet, maar het is niet een woord dat ze vaak horen.”

Ook wanneer participanten gevraagd werden om het gedrag van het fictieve personage ‘Rianne’ te beschrijven, iemand die verduurzamen heel belangrijk vindt, komen de participanten niet verder dan het gebruik van plastic rietjes en het houden van de aarde. Aan de andere kant zijn jongeren betrokken bij de workshop, luisteren ze aandachtig en gaan ze enthousiast met de opdrachten aan de slag. Het intrinsieke geloof in het belang van verduurzamen en de overtuiging dat klimaatverandering een belangrijk thema is, komt veelvuldig naar voren gedurende de workshop. Een belangrijke factor die ontbreekt en daarmee grote invloed lijkt te hebben op de motivatie van jongeren zijn de praktische

handvatten. Dit hangt nauw samen met de in het theoretisch kader genoemde factor kennis (Ryan & Deci, 2000; Steg et al., 2015). Tevens illustreert de onderstaande vraag van een participant het gebrek aan kennis over de oorzaken van klimaatverandering.

“Maar meester, waarom gebruiken ze papieren rietjes, want daar moet je toch ook bomen voor omkappen?”

Participant 4

De meeste jongeren lijken zich alleen bewust te zijn van de gevolgen van klimaatverandering. Een ander voorbeeld van hoe kennis de motivatie beïnvloedt, komt uit het interview met workshop participant 2 die aangeeft erg gemotiveerd te zijn om te verduurzamen. Uit dit interview blijkt dat één van de belangrijkste beweegredenen voor haar zwerfafval is. Ondanks dat ze hier motivatie uit haalt om te verduurzamen, is zwerfafval onderdeel van het afvalprobleem en valt het niet onder verduurzamen. Zoals uit de workshop naar voren komt, is kennis een overkoepelende factor voor veel andere factoren die de motivatie om de wijk te verduurzamen beïnvloeden.

Tijdens de interviews is dit dan ook een onderwerp dat net als bij de workshops veelvuldig naar voren komt. Alle geïnterviewden gaven aan dat kennis een zeer belangrijke factor is ten aanzien van de motivatie van jongeren. Zowel de jongeren als de professionals geven aan dat jongeren over het algemeen bekend zijn met klimaatverandering en de gevolgen die daaraan verbonden zijn. Hoe klimaatverandering vervolgens gelinkt wordt aan verduurzamen en hoe verduurzamen in de praktijk toegepast moet worden, blijft voor veel jongeren onduidelijk. Dat blijkt ook uit het volgende citaat:

“Ja honderd procent volmondig ja, wat ik zeg ik denk... Niet ik denk maar ik weet dat er gewoon veel jongeren zijn die gewoon onwetend zijn. En nogmaals onwetend op de manier dat, dat als je honderd jongeren op straat vraagt ‘gaat het goed met het klimaat?’, ze allemaal nee antwoorden. Dus ergens weten ze het wel, maar concreet weten ze het niet en inhoudelijk weten ze het niet.”

Jeugdwerker 1

Ook geven alle jongeren aan dat leeftijdsgenoten om hen heen kennis missen over verduurzamen. Het volgende citaat illustreert dit:

“Ze zijn nu nog niet gemotiveerd, ze hebben nog geen idee, maar als ze het goed wordt uitgelegd denk ik wel dat het zou lukken.”

Jongere 3

4.3.2 Haalbaarheid

Niet alleen hangt de factor praktische handvatten samen met kennis, maar het lijkt ook een rol te spelen bij de factor haalbaarheid. In de workshop is haalbaarheid niet een thema dat voorbij lijkt te komen. Dat zou te maken kunnen hebben met het feit dat de participanten überhaupt niet zozeer bezig zijn met de praktische implicaties in de wijk. Het enthousiasme dat de participanten demonstreren als gevraagd wordt om met oplossingen te komen voor het motiveren van andere bewoners uit de wijk geeft de indruk dat het dichtbij brengen, wat onderdeel is van de haalbaarheid, jongeren motiveert.

In de interviews werd haalbaarheid duidelijk gezien als een belangrijke factor. Met name de professionals zijn ervan overtuigd dat het dicht bij de leefwereld brengen en makkelijker maken van verduurzamen jongeren meer zou motiveren om dit toe te passen in de wijk. Een jeugdwerker zegt over haalbaarheid het volgende:

“Het is heel ver weg. Er wordt natuurlijk vaak gezegd de Noordpool en noem maar op, maar dat is heel ver weg natuurlijk dus het raakt ze vaak niet. Ik denk dat als je het tastbaar voor ze maakt en het kan concretiseren je veel verandering voor elkaar kunt krijgen.”

Jeugdwerker, 1

Een docent geeft aan:

“Als het dichtbij impact heeft of dat iemand anders er baat bij heeft of dat het gelijk iets teweegbrengt, dat motiveert denk ik wel.”

Docent 1

Naast de professionals zijn ook de jongeren ervan overtuigd dat haalbaarheid zou helpen. Het is interessant om te zien dat de jongeren haalbaarheid direct koppelen aan kennis. Op de vraag of de geïnterviewde denkt dat haalbaarheid een rol speelt, antwoordt deze:

“Ja, je moet het in een soort van kleine stapjes doen. Dus je begint bij het gooien van je afval in de prullenbak. Als je gelijk gaat uitleggen hoe alles werkt rondom energiebesparing werkt

dat niet. Je kan beter beginnen met het in het klein uitleggen, dus waarom we afval scheiden bijvoorbeeld. Ze moeten weten waarom het handig is.”

Jongere 1

Bovenstaande quotes illustreren het belang van haalbaarheid en het belang van kennis en praktische handvatten als overkoepelende factor.

4.3.3 Onderwijs

Ook onderwijs lijkt de motivatie van jongeren te beïnvloeden. Een participant van de workshop, die de meeste kennis lijkt te hebben over verduurzamen, geeft aan een spreekbeurt erover te hebben gehouden. Dit is volgens deze participant een belangrijke reden van haar motivatie. De geïnterviewde participant die aangeeft niet zo gemotiveerd te zijn, zegt het op school bijna nooit over verduurzamen te hebben. Tijdens het beschrijven van fictieve persona's valt op dat de jongeren de niet-gemotiveerde Ali beschrijven als iemand die school niet leuk vindt en de gemotiveerde Rianne als iemand die het goed doet op school. Hiermee lijken jongeren dus een verband te zien tussen onderwijs en motivatie.

De geïnterviewde jongeren geven aan dat verduurzamen op school in hun ogen geen groot thema is. Een jeugdwerker en docent bekrachtigen dit. Zij geven aan dat er op scholen meer aandacht aan besteed moet worden.. Een docent legt uit dat het zo vroeg mogelijk kennis laten maken met verduurzamen jongeren helpt om het op latere leeftijd tot uitvoering te brengen.

“En weet je, als je nu begint over het thema verduurzamen in groep 8 of in eerste klas dan merk je dat een paar het interessant vinden, maar een hoop ook niet. Je merkt dat als je eerder met het thema aan de slag gaat, dat het beter blijft hangen bij jongeren.”

Docent 1

Één van de geïnterviewde jongeren die aangeeft totaal niet gemotiveerd te zijn, komt tot de conclusie dat het in groep acht eigenlijk al te laat is, omdat jongeren dan “koppig zijn en in de puberteit zitten.” Naast het vroeg beginnen, komen de geïnterviewden allemaal tot de conclusie dat school één van de meest belangrijke bronnen is van kennis en daarmee grote invloed heeft op de motivatie van jongeren. Zij geven ook aan dat school een grotere rol zou

kunnen en moeten spelen in de motivatie van jongeren door meer aandacht te besteden aan verduurzamen.

4.3.4 Geloven in belang van verduurzamen en inzien van de noodzaak om te verduurzamen

Iets wat regelmatig voorbij kwam in de workshop is verduurzamen in het belang van de toekomst van kinderen, dieren en de medemens. Echter, tegelijkertijd illustreert dit ook het inzien van de noodzaak om te verduurzamen. Op de vraag: Waarom vind je verduurzamen wel of niet belangrijk? Antwoorden de participanten als volgt:

“Dat er nog leven op aarde is later.”

Participant 5

“Omdat anders de aarde verwoest wordt.”

Participant 1

“Zodat we een toekomst kunnen hebben.”

Participant 6

Deze antwoorden geven aan dat zowel wordt geloofd in het belang van verduurzamen en dat tegelijkertijd de noodzaak van het verduurzamen wordt ingezien. De vraag is echter in hoeverre het geloof in het belang- en in het inzien van de noodzaak van verduurzamen ook daadwerkelijk “beweegt richting actie”. Uit de workshop komen geen sterke aanwijzingen naar voren dat veel jongeren zich in hun gedrag ook daadwerkelijk laten leiden hierdoor.

4.3.5 Persoonlijke offers

Uit de workshop blijkt dat het opbrengen van persoonlijke offers een belangrijke factor is in de motivatie van jongeren. Wanneer één van participanten aangeeft dat er ook metalen herbruikbare rietjes zijn, reageert een andere participant dat dit vies zou zijn en ze er dus geen gebruik van zou willen maken. Wanneer gesproken wordt over de fictieve persoon, Rianne, die erg gemotiveerd is om de wijk te verduurzamen, geeft één van de participanten aan:

“Ze gebruikt geen plastic rietjes behalve dan voor de McFLurry of ijskoffie van de McDonalds, want anders is het niet te drinken.”

Participant 5

De directe interpretatie van het bovengenoemde moment was dan ook:

“Het lijkt er op dat ze verduurzamen prima vinden, maar ze willen er liever geen persoonlijke opofferingen voor doen. Ook hygiëne komt voorbij als reden om bijvoorbeeld geen herbruikbare rietjes te gebruiken.”

Dit voorbeeld uit de workshop geeft aan hoe jongeren aankijken tegen het doen van persoonlijk opofferingen ten behoeve van verduurzaming. In het interview met één van de participanten uit de workshop komt dit ook naar voren. Deze participant vertelt niet altijd haar afval te scheiden, omdat de papierbak verder staat dan de restafvalbak. Een helder voorbeeld van een participant die klimaatverandering geen onbelangrijk thema vindt, maar die haar motivatie laat beïnvloeden door het niet willen maken van persoonlijke offers.

Volgens een docent en een jeugdwerker speelt het opbrengen van persoonlijke offers ook een rol in de motivatie van jongeren om de wijk te verduurzamen. De docent benoemt het vrij concreet:

“Ik denk dat jongeren deels het belang van verduurzamen inzien, maar dat ze nog niet zo goed persoonlijke offers ervoor kunnen maken.”

Docent 2

De jeugdwerkers spreken meer van het “makkelijker maken” voor jongeren. Volgens deze jeugdwerker kan dit door drempels weg te nemen. Een voorbeeld wat gegeven wordt, is door ervoor te zorgen dat de duurzame keuze of opties niet meer geld kost dan de niet-duurzame keuze. In sommige gevallen linkt het “makkelijker maken” ook met haalbaarheid. Door het makkelijker te maken wordt de duurzame optie gefaciliteerd en de haalbaarheid vergroot voor jongeren. Tegelijkertijd is makkelijker maken ook een manier om de drempel van het opbrengen van persoonlijk offers die jongeren bereid zijn te maken weg te nemen.

4.3.6 Ouders

Ouders komen in de interviews vaak terug als belangrijke factor in het motiveren van jongeren. Allereerst geven alle professionals aan dat ouders een belangrijke rol spelen in het informeren van hun kinderen. Op de factor ‘ouders’ is tijdens de interviews met de jongeren

minder diep ingegaan, omdat dit mogelijk een gevoelig onderwerp is. Wel vertelt één van de jongeren, die gemotiveerd is om te verduurzamen, dat zijn motivatie en kennis voor een groot deel afkomstig is van zijn ouders en hun motivatie richting verduurzamen. De andere jongeren lijken niet overtuigd dat hun ouders een rol spelen in hun motivatie. Een docent en jeugdwerker zien allebei dat de motivatie van ouders en de mate waarin zij dit doorgeven aan hun kinderen beïnvloed wordt door de inkomensklasse, opleiding en cultuur. Drie van de vier geïnterviewde professionals laten dan ook doorschemeren dat hoewel ze vinden dat het een taak van de ouders is om kennis door te spelen en als voorbeeldfiguur te dienen, ze begrijpen dat in de wijk Pendrecht ouders vaak andere zorgen en/of prioriteiten hebben.

“De bewoners hebben vaak een andere komaf, andere prioriteiten en andere normen en waarden vanuit huis mee gekregen. Als je vader zijn ouders het er nooit over hadden, zal hij dat ook minder snel doen richting zijn kind(eren). Ik merk dit wel. Verduurzamen speelt veel minder bij de jongeren die ik in Pendrecht spreek, vergeleken met de kinderen in Blijdorp.”

Jeugdwerker 1

Een docent geeft tevens ook aan dat, naast het doorgeven van kennis, ouders ook vaak fungeren als voorbeeldfiguur voor hun kind(eren).

4.3.7 Voorbeeldfiguren & sociale media

Daarnaast lijken voorbeeldfiguren uit de wijken een rol te spelen in de motivatie van jongeren om te verduurzamen. Twee geïnterviewde jongeren hebben dan ook een voorbeeldfiguur in de wijk waar ze zich door zouden laten motiveren om de wijk te verduurzamen. Alle professionals geven tevens aan dat ze rolmodellen een goede oplossing zouden vinden voor het motiveren van jongeren. Één van de jeugdwerkers voegt hieraan toe dat dit wel op wijkniveau moet gebeuren. Dit ligt in lijn met de antwoorden van de twee geïnterviewde jongeren die beiden een rolmodel uit de wijk opbrengen. Toch zien de meeste geïnterviewden ook zeker voorbeeldfiguren die niet uit de wijk komen, zoals influencers of bekendheden, als een manier om jongeren te motiveren.

“Als influencers het erover zouden hebben op social media dan zou het sowieso goed zijn.

Bijvoorbeeld Boef of Lil Kleine.”

Jongere 3

In de meeste interviews wordt de factor voorbeeldfiguren in één adem genoemd met sociale media. Dit wordt vaak aangeduid als het medium waar jongeren door voorbeeldfiguren worden geïnspireerd of gemotiveerd. Zowel de jongeren als de professionals geven aan dat sociale media erg belangrijk is in het bereiken van jongeren.

“We zijn ook bezig met sociale media om jongeren te bereiken. Ik denk dat sociale media wel echt hét ding is. Het is simpelweg het kanaal om jongeren te bereiken en waar jongeren op dit moment veel gebruik van maken.”

Jeugdwerker 1

“Ik geef een voorbeeld: Weet je wat ik laatst op Boef zijn Instagram-verhaal zag? Hij had een nieuwe osso(huis) gekocht en die tori(het verhaal/het ding) was helemaal eco-friendly. Yuzu (serieus)? Waar gaat dat over? En dan leg je het uit. En zo zou social media het dan kunnen beïnvloeden.”

Jongere 3

Naast het gebruik van sociale media om voorbeeldfiguren een podium te geven en jongeren te bereiken, zien respondenten sociale media als een belangrijk medium om kennis over te dragen. Zoals een docent aangeeft, gebruiken veel jongeren sociale media al om kennis op te doen.

“Je hebt bijvoorbeeld documentaires van ruim anderhalf uur en daar moeten de jongeren dan echt voor gaan zitten. Dat gaan ze niet doen mits ze écht geïnteresseerd zijn. Ze kijken wel naar de Instagram stories van het NOS, want die zijn een stuk korter.”

Docent 2

4.3.8 Omgeving

De jeugdwerker en één van de jongeren geven aan dat als jongeren zich in een bepaalde omgeving bevinden ze eerder bezig zullen zijn met verduurzamen. Op één na geven alle geïnterviewden aan dat ze verschillen zien tussen wijken op het gebied van motivatie. Ondanks dat dit niet concreet wordt uitgesproken door de geïnterviewden, kan uit de antwoorden worden opgemaakt dat dit voornamelijk voortkomt uit de cultuur en het opleidingsniveau van de ouders.

“Een jongen uit Blijdorp krijgt het misschien van zijn ouders mee, maar een jongen uit Charlois niet.”

Jeugdwerker 1

“Ja, ik weet niet precies hoe, maar wijken zijn ook wel heel verschillend van elkaar”

Docent 2

Op de vraag of het lage gemiddelde inkomen en de gemixte culturen in Pendrecht invloed heeft op de motivatie van jongeren om te verduurzamen antwoordde een docent het volgende:

“Ja, honderd procent. Dat durf ik wel te zeggen.”

Docent 1

4.3.9 Andere problematiek

Jeugdwerker 1 legt uit dat jongeren in Pendrecht te verdelen zijn in twee groepen op het gebied van motivatie richting verduurzamen. Één van die groepen is een groep jongeren die niet in hun dagelijkse behoeftes voorzien zijn. Dit staat volgens deze jeugdwerker motivatie richting verduurzamen in de weg, omdat de dagelijkse problematiek simpelweg ‘belangrijkere zaken’ zijn om zich mee bezig te houden. Tegelijkertijd geeft deze jeugdwerker aan dat door verduurzamen makkelijk te maken, ook deze groep te motiveren is.

“Die groep is echt heel erg bezig met hun eigen problemen. Ze leven echt van dag tot dag en zijn bezig met het kunnen betalen van de boodschappen en de rekeningen. Maar ook die groep krijgt een goed gevoel van iets goeds doen en ze krijgen ook voldoening van het iets doen voor de medemens. Maar om hen gemotiveerd te krijgen, moet het heel makkelijk worden gemaakt voor ze om te verduurzamen.”

Jeugdwerker 1

4.3.10 Aandacht & frequentie opbrengen verduurzamen

Een factor die vooral bij de professionals naar voren komt, is de hoeveelheid aandacht die besteed wordt aan het thema verduurzamen en de frequentie waarmee het ter sprake komt. In zekere zin heeft dit te maken met kennis, onderwijs, ouders en sociale media. Meer aandacht

en een hogere frequentie zal de kennis van jongeren volgens alle geïnterviewden, zowel jongeren als professionals, ten goede komen.

“Dus dat soort speldenprikjes ... als je ze daar honderd van geeft in een jaar, gaan ze anders de basisschool af dan als je daar geen aandacht aan besteedt.”

Docent 1

Als verantwoordelijke voor het verhogen van de frequentie van het opbrengen van verduurzamen wordt door de professionals de school aangewezen. De meeste jongeren zijn het hiermee eens, maar wijzen ook naar sociale media als een belangrijk medium om aandacht te besteden aan verduurzamen.

4.4 Analyse van factoren die motivatie van jongeren beïnvloeden

4.4.1 Kennis & praktische handvatten als overkoepelende

Uit zowel de workshop als de interviews blijkt dat nagenoeg alle jongeren kennis hebben over klimaatverandering en zich bewust zijn van het feit dat verduurzamen nodig is. Hoe dit in de praktijk concreet kan worden omgezet in actie, weten de jongeren niet. Zoals beschreven in het theoretisch kader is motivatie in de kern het bewegen tot actie. De meeste participanten en respondenten zijn het erover eens dat het bieden van de juiste kennis aan jongeren hierin een belangrijke rol zou kunnen spelen en dus een factor is die invloed heeft op de motivatie van jongeren. Het is evident dat de praktische handvatten direct gelinkt zijn aan kennis. Maar ook de op zichzelf staande factoren haalbaarheid, onderwijs, ouders, voorbeeldfiguren, sociale media en de omgeving zijn allemaal sterk verbonden aan de factor kennis. Kennis is duidelijk een overkoepelende factor. Dit is terug te zien in de codeerboom (zie bijlage D). Deze codeerboom geeft een visuele weergave van het selectief coderen. In het schema zijn factoren onderverdeeld in twee kleuren. De factoren met de groene kleur zijn factoren die in het theoretisch kader voorkwamen en de factoren met de oranje kleur zijn factoren gebaseerd op nieuwe bevindingen.

Het onderzoek wijst uit dat de motivatie van jongeren richting het verduurzamen van de wijk zeer sterk afhankelijk is van de juiste kennis. De juiste kennis komt in dit geval neer op het hebben van de praktische handvatten om de intrinsieke of autonome extrinsieke motivatie om te zetten in concreet handelen richting het verduurzamen van de wijk. Dit kan vervolgens direct in verband gebracht worden met de haalbaarheid. In termen van extrinsieke

motivatie en intrinsieke motivatie, is het moeilijk om de factor kennis in een hokje te plaatsen (Ryan & Deci, 2000; Steg et al., 2015). De kennis over klimaatverandering lijkt te resulteren in intrinsieke motivatie (het geloof in het belang van verduurzamen) en autonome extrinsieke motivatie (het inzien van de noodzaak van verduurzamen). Deze motivaties liggen erg dicht bij elkaar, zoals ook uit de theorie valt af te leiden (Ryan & Deci, 2000). Niet-autonome extrinsieke motivatie lijkt geen grote rol te spelen binnen de factoren kennis en praktische handvatten.

4.4.2 Haalbaarheid

Uit de interviews bleek dat bij haalbaarheid al snel het “dichter bij de leefwereld brengen” naar voren kwam. Het “dichter bij de leefwereld brengen” sluit direct aan op de praktisch handvatten. Iets wat in het theoretisch kader ook wordt benoemd (Eccles & Wigfield, 2002; Ojala, 2012). Door verduurzamen makkelijker en aantrekkelijker te maken, wordt een oplossing gefaciliteerd en heeft dat vervolgens invloed op de haalbaarheid. Dit maakt dat haalbaarheid sterk gerelateerd is aan kennis en dus een invloedrijke factor op de motivatie van jongeren richting het verduurzamen van de wijk is. Haalbaarheid past beter in het kader van de autonome extrinsieke motivatie. Als jongeren intrinsiek gemotiveerd zijn, zal het dichter bij de leefwereld brengen niet altijd een rol hoeven spelen.

Dat haalbaarheid sterker naar voren komt uit de interviews dan uit de workshop kan te maken hebben met het feit dat bovengenoemde praktische kennis ontbreekt. In de theorie wordt vooral naar haalbaarheid gekeken als factor die intrinsieke en autonome extrinsieke motivatie beïnvloedt (Ojala, 2012; Eccles & Wigfield, 2002). Dit komt ook deels terug uit de interviews. Ook het makkelijker en aantrekkelijker maken van het verduurzamen van de wijk komt naar voren in het kader van haalbaarheid. Dit neigt alweer naar belonen en corrigeren, wat vervolgens weer meer in de hoek van de niet-autonome extrinsieke motivatie geschaard kan worden.

4.4.3 Onderwijs

Zowel jongeren als professionals zien onderwijs als de belangrijkste speler in het overbrengen van de juiste kennis aan jongeren. Hoewel hier niet altijd eenduidig antwoord op werd gegeven, kan aan de huidige kennis van jongeren afgeleid worden dat er in het onderwijs nog te weinig aandacht aan wordt besteed. Naast het overdragen van kennis hebben scholen ook vaak centrale plekken in de wijk. Het is een plek waar jongeren veel tijd doorbrengen. Hiermee zou een school ook een rol kunnen spelen in het maken van een

verbinding met de wijk. In zijn geheel is onderwijs, weliswaar in verband gebracht met kennis, de wijk of het niveau, een belangrijke factor in de motivatie van jongeren om de wijk te verduurzamen. Meer en eerder aandacht besteden aan verduurzamen op scholen kan ervoor zorgen dat jongeren meer basiskennis over verduurzamen vergaren. Dit kan resulteren in jongeren die op vroegere leeftijd al geloven in het belang van verduurzamen en de noodzaak er van inzien. Het inzien van het belang van verduurzamen zou kunnen leiden tot meer intrinsieke motivatie, meer autonome extrinsieke motivatie en jongeren die daadwerkelijk het verschil kunnen maken in de wijk. Hoewel de juiste kennis vanuit school kan leiden tot intrinsieke of autonome extrinsieke motivatie, wordt door zowel een jongere als een jeugdwerker aangegeven dat school een omgeving is waarin controle is op hoe er omgegaan wordt met verduurzamen. Dit kenmerkt zich dan weer meer als niet-autonome extrinsieke motivatie.

4.4.4 Ouders

De factor ouders heeft invloed op de motivatie van jongeren om de wijk te verduurzamen, omdat ouders een belangrijke rol spelen in het overbrengen van kennis op hun kinderen. Tegelijkertijd zijn ouders voor jongeren in veel gevallen een voorbeeldfiguur. Deze twee vormen waarop ouders invloed hebben op de motivatie van jongeren kunnen vallen onder zowel intrinsieke als autonoom extrinsieke motivatie. Het geloof in het belang van- en het inzien van de noodzaak van verduurzamen komt voort uit het hebben van de juiste kennis en het voeren van de juiste gesprekken. Iets wat de meeste geïnterviewden zien als een rol voor de ouders. De professionals geven echter aan dat de inkomensklasse en de cultuur de kennis en het gedrag van ouders richting verduurzamen beïnvloeden en daarmee indirect ook de motivatie van jongeren.

4.4.5 Sociale media & voorbeeldfiguren

Voorbeeldfiguren en sociale media zijn factoren die de motivatie van jongeren om te verduurzamen op twee verschillende manier beïnvloeden. Beide hebben ze, naast ouders en onderwijs, een belangrijke functie in het overbrengen van kennis op jongeren. Naast het overbrengen van kennis kunnen ze ook ingezet worden om jongeren te inspireren. Nagenoeg alle participanten en respondenten van het onderzoek zien sociale media als een medium waar kennis kan worden overgebracht door veel aandacht te besteden aan verduurzamen. Ook de onderlinge verbondenheid tussen sociale media en voorbeeldfiguren komt sterk naar voren. Sociale media blijkt een uitstekend platform om voorbeeldfiguren een podium te

geven om op hoge frequentie aandacht te besteden aan verduurzamen. Voorbeeldfiguren zijn terug te vinden in het onderwijs, in de wijk of thuis. Wederom is het lastig om zowel sociale media als voorbeeldfiguren in het hokje intrinsiek of autonoom extrinsieke te scharen. Door de onderlinge verbondenheid van deze twee factoren met de andere factoren kan dit op verschillende manieren invloed hebben op de motivatie van jongeren. Door al vroeg via deze twee factoren in contact te komen met jongeren kan het geloof in het belang van verduurzamen aangewakkerd worden. Dit kan zorgen voor een basis van intrinsieke motivatie en tegelijkertijd kunnen voorbeeldfiguren een bepaalde urgentie meegeven aan het onderwerp of inspirerend zijn voor jongeren wat meer onder autonoom extrinsieke motivatie valt (Ryan & Deci, 2000).

4.4.6 Omgeving

De omgeving is een factor die gelinkt wordt aan school, ouders en voorbeeldfiguren. Zowel een jeugdwerker als een jongere geven aan dat de omgeving op school jongeren niet-autonoom extrinsiek motiveert richting verduurzamen. Volgens de meeste geïnterviewden is de motivatie van jongeren om de wijk te verduurzamen verschillend per wijk. Een aantal laten doorschemeren dat dit te maken heeft met de cultuur en het opleidingsniveau van de ouders. Daarnaast wordt door een aantal geïnterviewden aangegeven dat voorbeeldfiguren uit de wijk meer invloed kunnen hebben. Concluderend is dat de omgeving ook een factor is die invloed heeft op de motivatie van jongeren om de wijk te verduurzamen. Zowel niet-autonoom extrinsiek op school als intrinsiek en autonoom extrinsiek door ouders en andere voorbeeldfiguren.

4.4.7 Persoonlijke offers

Hoewel in het theoretisch kader kort wordt gesproken over hoe jongeren soms niet-duurzame keuzes maken, lag het niet in lijn met de verwachting dat persoonlijke offers een duidelijke rol zouden spelen in het beïnvloeden van motivatie. Hoewel jongeren toch deels intrinsiek gemotiveerd lijken om te verduurzamen, is het opbrengen van persoonlijke offers een factor die in zowel de workshop als de interviews naar voren komt. Ondanks het geloof in het belang van verduurzamen en het inzien van de noodzaak ervan, zijn jongeren in veel gevallen niet bereid om er dingen voor op te geven. De intrinsieke motivatie is niet sterk genoeg om jongeren constant de juiste kant op te bewegen. Hoewel in het theoretisch kader beschreven wordt hoe bepaalde niet-duurzame keuzes ander duurzaam gedrag niet in de weg hoeven te

staan, lijkt dit in de praktijk wel het geval te zijn (Collins & Hitchings, 2012; Stanes & Klocker, 2016).

4.4.8 Andere problematiek

Zoals in de inleiding al kort is uitgelegd, is Pendrecht een wijk met verschillende uitdagingen op sociaaleconomisch niveau. Een groep jongeren in de wijk is vooral bezig het hoofd boven water te houden binnen de dagelijkse problematiek waar ze mee te kampen krijgen. Dit is dan ook een factor die invloed heeft op de motivatie om de wijk te verduurzamen. Zelfs als intrinsieke motivatie aanwezig is bij deze groep jongeren, hebben ze niet de ruimte om zich bezig te houden met het verduurzamen van de wijk.

4.4.9 Aandacht & frequentie opbrengen verduurzamen

Aandacht en frequentie van het opbrengen van verduurzamen zijn factoren die onderling verbonden zijn met andere factoren, zoals ouders, school en sociale media. Deze twee factoren houden echter vooral een sterk verband met de overkoepelende factor kennis. Het constant blijven opbrengen van verduurzamen kan ertoe leiden dat de kennis die aanwezig is bij jongeren telkens weer geactiveerd wordt. Het blijven activeren van de kennis in combinatie met het constant aanbieden van de juiste kennis kan volgens jongeren en professionals een positieve invloed hebben op de motivatie van jongeren om de wijk te verduurzamen. Deze factor beïnvloedt dan vooral autonome extrinsieke motivatie door jongeren veelvuldig de noodzaak van verduurzamen te laten inzien.

4.4.10 Geloof in belang van verduurzamen en het inzien van de noodzaak om te verduurzamen

In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen het geloven in het belang van verduurzamen als intrinsieke motivatie en het inzien van de noodzaak om te verduurzamen als autonome extrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000). In werkelijkheid lijkt dit bij jongeren in elkaar over te lopen. Wanneer jongeren geloven in het belang van verduurzamen, zien ze in de meeste gevallen ook de noodzaak ervan in. Echter, het valt op dat sommige antwoorden meer georiënteerd zijn op eigen gewin en andere op het belang van de aarde. Het belang van de aarde valt onder intrinsieke motivatie en het eigen gewin onder autonome extrinsieke motivatie. Ondanks dat dit onderscheid in een aantal gevallen kan worden

gemaakt, is het bij de factoren moeilijk om in zijn algemeenheid dit onderscheid te kunnen maken.

4.5 Rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen

4.5.1 Bereidheid van jongeren om een rol op zich nemen in het motiveren van andere bewoners

Tijdens de workshop werden jongeren gevraagd om een oplossing te bedenken voor het motiveren van anderen. Van alle oplossingen die jongeren gaven tijdens de workshop was er slechts één het motiveren van ouders. Na een suggestie van de onderzoeker waren er een aantal die beter na gingen denken over een oplossing, maar toch was het duidelijk dat jongeren uit zichzelf niet hadden gedacht aan het motiveren van andere bewoners. In de interviews gaven beide participanten aan dat een eventuele bijdrage die ze zouden kunnen leveren in het motiveren van andere bewoners wel aantrekkelijk gemaakt moet worden, willen ze een rol weggelegd zien voor zichzelf. Op de vraag of participant 4 een rol weggelegd ziet voor zichzelf of voor andere jongeren om bewoners in de wijk te motiveren, wordt geantwoord:

“Ja, dat denk ik wel. Maar dan moet het wel leuk zijn.”

Participant 4

Bij de vraag of jongeren een rol zouden kunnen spelen in het motiveren van bewoners tijdens de interviews kwam duidelijk naar voren dat dit een optie zou kunnen zijn. Professionals geven aan dat jongeren met de juiste kennis en communicatievaardigheden een rol zouden kunnen spelen. De geïnterviewde jongeren vinden vooral de juiste kennis een noodzaak om een rol voor zichzelf weggelegd te zien. Uit de interviews blijkt dat het motiveren van andere bewoners kan worden onderverdeeld in drie groepen: (1) het motiveren van ouders, (2) het motiveren van andere volwassenen en (3) het motiveren van andere jongeren.

4.5.2 Soort rol die jongeren voor zichzelf weggelegd zien in het motiveren van andere bewoners

4.5.2.1 Het motiveren van ouders

Over het motiveren van ouders geeft een docent aan dat jongeren moeten worden gesteund vanuit school, wijkorganisaties of een andere partij. Deze docent legt uit:

“Ja natuurlijk, natuurlijk. En die jongeren moeten zich gesteund voelen. Als zo’n jongere er thuis niet uitkomt en hij kan nergens op terugvallen, dan is het hartstikke zielig. Zo een kind is altijd loyaal naar zijn ouders, maar die moet jij als tussenpersoon bewaken, dus jij kan dan zeggen misschien moet je het is zo proberen of zo en vooral niet pushen, maar wel op natuurlijk en gezonde manier zeggen.”

Docent 1

De andere docent geeft vooral aan dat jongeren moeten beschikken over voldoende kennis en de juiste communicatievaardigheden om ouders te motiveren. Beide jeugdwerkers denken dat jongeren een rol kunnen spelen in het motiveren van ouders.

“Ik denk ook zeker, ik weet ook uit eigen ervaringen dat er jongeren zijn die hun ouders positief wegwijs maken in de wereld van de sociale media bijvoorbeeld of het internet en dat zou ook op dit onderwerp natuurlijk een rol kunnen spelen.”

Jeugdwerker 1

Wanneer gevraagd wordt naar hoe jongeren een rol zouden kunnen spelen in het motiveren van anderen, benoemen twee van de vier jongeren hun ouders. Één van de jongeren geeft aan dat het gesprek aangaan met ouders goed zou werken. Een andere jongere ziet ouders wijzen op het belang van verduurzamen als een manier om ze te motiveren. Wel geeft deze jongere aan dat er een beloning tegenover moet staan om zich ertoe te zetten.

4.5.2.2 Het motiveren van andere volwassenen

Uit de antwoorden van de jongeren blijkt wel dat ze een rol weggelegd zouden kunnen zien voor het motiveren van volwassenen. Wel twijfelen ze eraan of jongeren ervoor open zouden staan om zich hier actief voor in te zetten. Uit hun antwoorden blijkt dat vooral extrinsieke motivatoren ingezet zouden kunnen worden om jongeren te bewegen richting het motiveren van volwassenen. Op de vraag: ‘Denk jij dat andere jongeren er voor in zouden zijn om andere volwassenen te motiveren?’, antwoordt één van de jongeren:

“Ik denk het eerlijk gezegd niet, tenzij ze er iets voor zouden krijgen bijvoorbeeld.”

Jongere 1

Ook geeft dezelfde jongere aan deze rol niet snel zelf op te pakken, omdat hij denkt niet over de juiste communicatieve vaardigheden te beschikken. Iets wat een docent ook als belangrijk punt beschouwt in het motiveren van andere volwassenen. Beiden voegen daaraan toe dat de kracht van een groep hierbij kan helpen. Door samen met andere jongeren andere volwassenen te motiveren, voelt één van de jongeren zich serieuzer genomen en denkt één van de docenten dat het beter motiveert.

4.5.2.3 *Het motiveren van andere jongeren*

Bij de vragen over de rol die jongeren kunnen spelen in het motiveren van andere jongeren komt het samenwerken met andere jongeren voorbij. Één van de docenten geeft aan dat je wel moet oppassen voor wat voor iemand je inzet om andere jongeren te motiveren. Het is belangrijk dat jongeren groepen aanspreken waar ze zich mee kunnen identificeren.

“Je moet uitkijken dat de wijsneus het gaat doen. Ik zeg maar even: het prototype vwo-leerling. De ‘ultra nerd’ waarvan de helft denkt ‘ik ben niet zoals hij’ en de helft denkt ‘misschien ga ik het proberen’. Maar je moet zorgen dat je alle lagen aanspreekt door ook verschillende ambassadeurs te hebben.”

Docent 1

Een jeugdwerker sluit zich hierbij aan door een voorbeeld te geven van hoe hij tijdens workshops altijd de ‘stoerste’ uit de klas kiest en die probeert mee te krijgen. De jeugdwerker geeft aan dat met de juiste jongere voorop, anderen snel volgen. Tegelijkertijd geven de meeste professionals en jongeren aan dat degene die anderen motiveert, zelf gemotiveerd moet zijn en over de juiste kennis moet beschikken. De beste manier om dit te doen is, volgens zowel jongeren als professionals, door het delen van kennis en het geven van het juiste voorbeeld.

“En dat zij dan daarmee het gesprek aangaan met anderen en dan ook de weetjes delen, zo van, ja dit doe ik niet want dit en dat. En dan daarmee gewoon een voorbeeld kunnen zijn.”

Docent 2

Beide jeugdwerkers geven aan dat in hun werk vaak jongeren worden ingezet om andere jongeren te bereiken. Wederom komt de noodzaak van het stukje bewustwording en de

kennis van jongeren om dit op een juiste manier door te geven naar voren. Als je het met jongeren hebt over het motiveren van andere jongeren komen al snel de factoren sociale media en voorbeeldfiguren aan bod. Dat voorbeeldfiguren hierin belangrijk zijn hangt samen met het feit dat veel jongeren graag ‘gedrag volgen’, zoals de jeugdwerker en één van de jongere beschrijven. Ook sociale media wordt door jongeren genoemd als hét medium waarop je andere jongeren kan bereiken ondanks de relatief korte afstand die jongeren hebben ten opzichte van elkaar in de wijk.

4.6 Analyse van de rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen

Op basis van de workshop lijkt het niet voor de hand liggend voor jongeren om een rol te spelen in het motiveren van anderen. Jongeren zien uit zichzelf geen rol weggelegd. Door de opgehaalde informatie uit de interviews wordt dit enigszins genuanceerd. Het motiveren van ouders zou een manier kunnen zijn waarop jongeren een rol kunnen spelen in het motiveren van bewoners. Het lijkt een laagdrempelige manier waar jongeren alleen kennis voor nodig hebben. Toch wordt aangegeven dat er ook een andere zijde zit aan wat op het eerste oog een gemakkelijke route zou kunnen zijn. Volgens de docenten moeten jongeren op de juiste wijze gesteund worden en moet er binnen het gezin de ruimte zijn om bepaalde onderwerpen te kunnen bespreken.

Het motiveren van andere volwassenen is een rol waar jongeren zich niet heel comfortabel bij zullen voelen. Dit zou voornamelijk in groepsvorm moeten gebeuren en geleid moeten worden door jongeren met sterke communicatieve vaardigheden. Andere jongeren motiveren is overigens wel een rol die jongeren voor zichzelf weggelegd kunnen zien. Dienen als voorbeeldfiguur en het delen van kennis met elkaar zijn volgens, vooral de professionals, manieren waarop jongeren hun rol zouden kunnen vormgeven. Toch kan er tussen de regels van de antwoorden van de jongeren worden gelezen dat jongeren hier niet echt mee bezig zijn. Als jongeren erop gewezen worden, kunnen ze bedenken hoe jongeren een rol zouden kunnen spelen en wanneer ze dit wel of niet zouden doen. Toch geven jongeren niet de indruk dat ze snel een rol voor zichzelf weggelegd zien in het motiveren van anderen. Echter geven zij wel aan hiervoor open te staan als hier niet-autonome extrinsieke motivatoren tegen over staan, zoals het geven van een beloning.

4.7 Resultaten en analyse van de samenhang tussen de beïnvloedende factoren van de motivatie van jongeren en hun eventuele rol in het motiveren van anderen

4.7.1 Kennis & praktische handvatten

Hoe de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren samenhangen met de rol die ze op zich zouden kunnen nemen in het motiveren van bewoners, komt tijdens de workshop niet heel duidelijk naar voren. Uit de interviews komt wel degelijk naar voren dat een aantal van deze factoren samenhang vertonen met een eventuele rol die jongeren zouden kunnen hebben in het motiveren van anderen. Kennis en praktische handvatten lijken hier de boventoon te voeren. Nagenoeg alle geïnterviewden geven aan dat jongeren genoeg kennis moeten hebben om anderen te kunnen motiveren. Als een jongere anderen wil motiveren kan kennis over klimaatverandering belangrijk zijn. Maar, zoals eerder genoemd, zijn voor het echt bewegen richting actie praktische handvatten nodig, zoals één van de jongeren aangeeft:

“Eigenlijk gewoon met je moeder of vader in gesprek gaan ofzo, of andere mensen van, is dit eigenlijk niet handiger of is dit niet handiger in verband met dit en dit.”

Jongere 2

Het hebben van de juiste praktische handvatten leidt, volgens de professionals en jongeren, in veel gevallen tot het beter kunnen vertalen van verduurzamen in de wijk.

4.7.2 Haalbaarheid

De factor haalbaarheid ligt dicht bij de factoren kennis en praktische handvatten. Ook in de interviews wordt deze een aantal keer in één adem genoemd. Dat haalbaarheid een onderwerp is dat jongeren kunnen gebruiken om het gesprek aan te gaan met andere bewoners van de wijk, maakt het een factor die samenhangt met de rol van jongeren die ze zouden kunnen spelen in het motiveren van anderen. De volgende twee citaten geven een inzicht in de antwoorden van een docent en een jeugdwerker met betrekking tot haalbaarheid. Op de vraag ‘kunnen jongeren een rol spelen in het motiveren van andere bewoners?’ wordt geantwoord:

“Ja en ook, dezelfde manier, je moet het heel dicht bij hun bed brengen.”

Jeugdwerker 2

“Als je een soort realistisch beeld kan schetsen naar een ander, dat heeft met kennis te maken, maar als je daar wat over kan vertellen dan denk ik dat het soms wel helpt.”

Docent 2

4.7.2 Omgeving

Ook de omgeving komt op verschillende wijzen naar voren als factor die samenhangt met de motiverende rol van jongeren. Zowel een participant uit de workshop, een jongere en twee professionals geven aan dat de mensen om jongeren heen een eventuele rol kunnen beïnvloeden. Een docent geeft aan:

“Je krijgt dan dat je met elkaar die verandering moet gaan doen, want je moet wel heel erg cool zijn om in je eentje die stappen te gaan maken ja, omdat anders te gaan doen.”

Docent 2

Ook het ‘gebruiken van de juiste ambassadeur voor de juiste doelgroep’, zoals een docent aangeeft, kan geschaard worden onder de factor omgeving.

“Ja, en dan juist die jongeren die er thuis nooit mee bezig te zijn, kijk die jongeren in 6 vwo die naar de universiteit gaan, die hoef je eigenlijk niet te bereiken, die komen er wel mee in aanmerking. Maar vooral groepen die er anders nooit mee in aanraking komen.”

Docent 1

Aansluitend beschrijft een jeugdwerker hoe jongeren elkaar makkelijker motiveren als ze elkaar kennen uit de wijk:

“Precies dus je kwam in elke wijk dezelfde flyers tegen, maar dan wel elke keer de jongeren uit die wijk. En er was dan een plein waar de meeste jongeren kwamen en dat waren dan ook echt die jongeren op de foto. Ja, en dan doe je het echt op wijkniveau en niet door heel de stad. Want als ik in West woon en mijn hoofd hangt in Zuid dan ja, lopen de jongeren die flyer voorbij, los van dat ik het zelf ook niet zie.”

Jeugdwerker 2

Naast het gebruiken en aanspreken van de juiste doelgroep lijkt dus ook de wijk en overkoepelend de omgeving een rol te spelen en samen te hangen met een eventuele motiverende rol van jongeren.

4.7.3 Ouders

De relatie tussen ouder en kind beïnvloedt de mogelijkheid voor jongeren om het gesprek aan te gaan, zoals een docent aangeeft:

“Hoe zit het gezin in elkaar, hoe open ben je met elkaar, kan je dingen bespreken?”

Docent 2

Tegelijkertijd zijn ouders, zoals eerder aangegeven, ook een belangrijke bron van kennis voor jongeren. Als directe beïnvloeding van de kennis van jongeren en als de ontvangende partij van de kennis, hebben ouders duidelijk invloed op een eventuele rol van jongeren in het motiveren van anderen.

4.7.4 Voorbeeldfiguren en sociale media

Het hebben van invloed op een eventuele rol van jongeren in het motiveren van anderen geldt ook voor voorbeeldfiguren en sociale media. Zoals een jeugdwerker aangeeft hoe ‘de stoerste uit de klas wordt gebruikt om andere jongeren mee te krijgen’, spelen voorbeeldfiguren een rol in het motiveren van andere jongeren. Tevens wordt door professionals en jongeren uitgelegd hoe voorbeeldfiguren jongeren motiveren om bezig te zijn met verduurzamen. Op eenzelfde manier zouden voorbeeldfiguren jongeren kunnen stimuleren om zich in te zetten om andere bewoners te motiveren. Naast de voorbeeldfiguren geven jongeren aan dat bij het motiveren van andere jongeren sociale media ook een rol zou kunnen spelen. Hoewel een jongere aangeeft dat hij anderen zou motiveren met sociale media, geeft een andere jongere aan dat hij zelf niet via sociale media anderen denkt te kunnen motiveren. Volgens deze jongere moeten het bekende mensen zijn die dit doen. Hoewel het niet in alle gevallen aan de orde zal zijn, hangen de factoren voorbeeldfiguren en sociale media in sommige gevallen samen met de eventuele motiverende rol van jongeren.

5. Conclusie

In dit onderzoek is de volgende onderzoeksvraag onderzocht:

Welke factoren hebben invloed op de motivatie van jongeren in het verduurzamen van de wijk Pendrecht en hoe hangt dit samen met de rol die deze jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht?

Aan de hand van vier deelvragen zijn de opbrengsten van het onderzoek opgedeeld om vervolgens een antwoord te formuleren op de hoofdvraag.

5.1 Deelvraag 1

Wat is de motivatie van jongeren om wel of niet bij te dragen aan het verduurzamen van de wijk?

Een groot deel van de jongeren geloven in het belang van verduurzamen en zien daarmee ook de noodzaak ervan in. Als we terug gaan naar de basis van het woord motivatie, betekent het bewegen tot actie (Eccles & Wigfield, 2002). Hoewel een groot deel van de jongeren een intrinsieke drijfveer heeft en daarmee gemotiveerd lijkt, zijn uit de verschillende interviews en de workshop weinig concrete voorbeelden te halen waarin jongeren daadwerkelijk bezig zijn met het verduurzamen van de wijk. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de gemotiveerde jongeren de praktische handvatten missen om die concrete stappen daadwerkelijk te nemen. Tegelijkertijd kan het gebrek aan concrete voorbeelden van verduurzamen bij jongeren ook te maken hebben met het missen van een niet-autonome extrinsieke prikkel die ze een duw in de juiste richting geeft. In de literatuur benoemen Benabou & Tirole (2003) vooral intrinsieke en autonome extrinsieke drijfveren als stevige basis voor de motivatie van jongeren. Net als bij de bevindingen van Lepper et al. (2005), blijkt uit de antwoorden van zowel professionals als jongeren dat niet-autonome extrinsieke prikkels in veel gevallen werken om jongeren ergens toe te bewegen. Concluderend kan er gezegd worden dat jongeren een vorm van intrinsieke en autonome extrinsieke motivatie hebben richting het verduurzamen van de wijk, maar dat deze vormen van motivatie niet sterk genoeg zijn om de jongeren daadwerkelijke actie te laten ondernemen.

5.2 Deelvraag 2

Wat zijn factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren voor het verduurzamen van de wijk?

De meeste factoren zijn te scharen onder kennis. Zonder de juiste kennis over- en praktische handvatten voor verduurzamen zijn veel andere factoren ook niet van belang. Met kennis en praktische handvatten als overkoepelende factor beïnvloeden de factoren haalbaarheid, onderwijs, ouders, sociale media, voorbeeldfiguren, omgeving, persoonlijke offers, andere problematiek, aandacht, frequentie van het opbrengen van verduurzamen, geloof in het belang van verduurzamen en het inzien van de noodzaak om te verduurzamen de motivatie van jongeren. Bovenstaande factoren hebben elk op verschillende wijze invloed op deze motivatie van jongeren. Interessant is dat er een hoge onderlinge verbondenheid is met kennis als overkoepelende factor. In het theoretisch kader komt kennis als belangrijke factor terug (Ryan & Deci, 2000; Steg et al., 2015). Dat kennis een dusdanig belangrijke overkoepelde rol zou spelen kwam echter niet terug uit de theorie. Naast de uit het theoretisch kader verwachte factoren kennis, haalbaarheid, geloof in belang van verduurzamen en inzien van de noodzaak van verduurzamen zijn negen aanvullende factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren voor het verduurzamen van de wijk toegevoegd (Ryan & Deci, 2000; Steg et al., 2015; Ojala, 2012; Eccles & Wigfield, 2002). Ook de grote onderlinge verbondenheid tussen de verschillende factoren is een nieuwe bevinding.

Los van de twee niet-autonome extrinsieke drijfveren, persoonlijke offers en prioriteit geven aan andere problemen laat het onderzoek zien dat de meeste factoren vooral intrinsieke en autonome extrinsieke motivatie beïnvloeden. Hoewel persoonlijke offers niet direct worden gelinkt aan de in het theoretisch kader aangehaalde: verleiding van niet duurzame keuzes, kan hier een verband in gezien worden (Collins & Hitchings, 2012). Echter worden deze twee in de resultaten los van elkaar gezien, omdat de factor persoonlijke offers gaat om het opgeven van het hebben van iets. De focus bij de verleiding van het maken van niet-duurzame keuzes ligt op het aanschaffen van bijvoorbeeld producten of diensten.

Bevindingen laten zien dat niet-autonome motivatie een rol zou kunnen spelen in het naar boven halen van autonome extrinsieke of zelfs intrinsieke motivatie bij jongeren die hier in eerste instantie niet voor open staan.. Dit is in lijn met de in het theoretisch kader aangehaalde theorie van Lepper, et al. (2005). Echter, het is evident dat ook kennis daar vervolgens een rol in moet spelen. Zonder kennis is er geen geloof in het belang van- of inzien van de noodzaak van verduurzamen.

5.3 Deelvraag 3

Zien jongeren een rol voor zichzelf weggelegd in het motiveren van bewoners voor het verduurzamen van de wijk? En zo ja, hoe zien zij deze rol voor zich?

Veel jongeren geven, ondanks seinen van intrinsieke motivatie, aan niet te hebben gedacht aan een rol voor zichzelf in het motiveren van anderen. Wanneer dit getoetst wordt, geven zowel jongeren als professionals veel voorwaarden. Het merendeel van de voorwaarden bestaan uit niet-autonome extrinsieke motivaties, zoals bijvoorbeeld beloningen. In het theoretisch kader komt echter naar voren dat jongeren een grote rol zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners (de Vreede et al., 2014; Chawla & Cushing, 2007). Het wordt ook niet uitgesloten dat jongeren een rol zouden kunnen spelen. Door de juiste ondersteuning te bieden en de jongeren te voorzien van niet-autonome extrinsieke drijfveren kunnen jongeren bewogen worden richting het motiveren van andere bewoners.

Het motiveren van ouders wordt door sommigen gezien als de meeste voor de hand liggende optie in het motiveren van andere bewoners van de wijk. Jongeren kunnen het gesprek aangaan met hun ouders en kunnen zo hun kennis delen over verduurzamen. Iets wat ook in het theoretisch kader wordt genoemd als voorbeeld hoe jongeren andere bewoners kunnen motiveren in de vorm van *active child influence* (Knafo & Galansky, 2008). Wel wordt door de geïnterviewde professionals aangekaart dat dit afhankelijk is van hoe er binnen het gezin gecommuniceerd wordt en de mate van steun vanuit school of andere organisaties. Ook het motiveren van andere jongeren zou kunnen werken met de juiste, voornamelijk niet-autonome extrinsieke, drijfveren. Met het motiveren van andere bewoners lijken de jongeren meer moeite te hebben. Hoewel mogelijk, wordt hier het minst enthousiast op gereageerd. Het is mogelijk dat alleen een kleine groep, reeds intrinsiek gemotiveerde jongeren, hier met extra niet-autonome extrinsieke prikkels een rol in zouden kunnen spelen. Hoewel dit niet als onmogelijk wordt bestempeld, kan er geconcludeerd worden dat dit de grootste uitdaging is.

Hoe jongeren de rol voor zich zouden zien, wordt hierboven al kort aangekaart. Jongeren lijken niet-autonome extrinsieke drijfveren als noodzakelijk te zien. Ook de juiste kennis is volgens de jongeren een vereiste om anderen meer te kunnen vertellen over verduurzamen. Daarnaast wordt het samenwerken met andere jongeren genoemd als belangrijke factor. Professionals zien ondersteuning vanuit- en samenwerken met volwassenen als voorwaarde. Ondanks de bovengenoemde voorwaarde en een niet sterk

genoeg aanwezige intrinsieke of autonome extrinsieke motivatie lijken de voorwaardes haalbaar. Er liggen dus kansen om jongeren een rol te laten spelen in het motiveren van hun ouders, andere jongeren en zelfs andere bewoners.

5.4 Deelvraag 4

Is er samenhang tussen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren en de rol die jongeren op zich zouden willen nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk?

Zoals omschreven bij deelvraag 5.2 is kennis een overkoepelende factor in het motiveren van andere bewoners. Kennis wordt ook door zowel professionals als jongeren genoemd als belangrijkste punt bij de rol die jongeren zouden kunnen hebben in het motiveren van andere bewoners. In het theoretisch kader komt ook haalbaarheid en daarmee het dichterbij de leefwereld van jongeren brengen voorbij als factor die invloed kan hebben op de rol die jongeren op zich kunnen nemen (Ojala, 2012; Eccles & Wigfield, 2002). Hoewel bewustzijn creëren op het gebied van haalbaarheid een resultaat zou kunnen zijn van jongeren die volwassenen motiveren, komt dit niet direct naar voren als factor die de rol van jongeren zou kunnen beïnvloeden. Natuurlijk zal de onderlinge verbondenheid ervoor zorgen dat indirect haalbaarheid een rol speelt in kennis en daarmee in de rol van jongeren, maar uit onderzoek blijkt geen opzichzelfstaand direct verband.

Uit de interviews met de jongeren valt moeilijk af te leiden of het geloof in het belang van verduurzamen en het inzien van de noodzaak samenhangen met een eventuele motiverende rol van jongeren. Enerzijds lijkt uit de factoren die motivatie beïnvloeden naar voren te komen dat overtuiging er moet zijn als je kennis en het belang van verduurzamen wilt overdragen. Anderzijds geeft een deel van de jongeren aan gemotiveerd te worden door tastbare en concrete beloningen. Uit de interviews met de jongeren is af te leiden dat het motiveren van anderen een grotere stap is en daarom wellicht ook niet-autonome externe impulsen nodig heeft.

Voorbeeldfiguren en sociale media hebben via kennis een indirecte invloed op de rol van jongeren, maar ook opzichzelfstaand zijn ze volgens jongeren een goede manieren om andere jongeren te bereiken. Omdat het motiveren van andere bewoners zich in de wijk afspeelt, is de omgeving ook een belangrijk factor. Vooral het met de juiste ambassadeurs, de juiste doelgroep op de juiste plek aanspreken lijkt een belangrijk te zijn. Ook ouders hebben

als voorbeeldfiguur en bron van kennis invloed. Concluderend is er met kennis, sociale media, voorbeeldfiguren, de omgeving en ouders in combinatie met niet-autonome extrinsieke motivatie een direct verband te vinden tussen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren richting verduurzamen en de eventuele rol die ze zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners.

5.5 Onderzoeksvraag

Welke factoren hebben invloed op de motivatie van jongeren in het verduurzamen van de wijk pendrecht en hoe hangt dit samen met de rol die deze jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht?

Kennis over praktische handvatten om de wijk te verduurzamen is de overkoepelende factor die de motivatie van jongeren beïnvloedt. Onder de paraplu van deze kennis en praktische handvatten vallen haalbaarheid, onderwijs, ouders, sociale media, voorbeeldfiguren, omgeving, persoonlijke offers, andere problematiek, aandacht, frequentie van het opbrengen van verduurzamen, geloof in het belang van verduurzamen en het inzien van de noodzaak van verduurzamen. Behalve kennis, haalbaarheid, geloof in belang van verduurzamen en inzien van de noodzaak van verduurzamen zijn de overige factoren allemaal aanvullend op de al gevonden theorie (Ryan & Deci, 2000; Steg et al., 2015; Ojala, 2012; Eccles & Wigfield, 2002). Zowel uit de workshop als de semigestructureerde interviews kwamen deze nieuwe factoren naar voren. Het is interessant om te zien hoe alle factoren met elkaar verbonden zijn met kennis als overkoepelende factor.

Het onderzoek wijst uit dat sociale media, voorbeeldfiguren, de omgeving en ouders onderling verbonden met kennis als centraal begrip, ook belangrijk zijn als factoren in de rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk. Deze factoren worden vooral geschaard onder de intrinsieke en autonome extrinsieke motivatie. Terwijl de rol die jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van andere bewoners afhankelijk lijkt te zijn van niet-autonome extrinsieke motivatie. Zoals Lepper, et al. (2005) aangeven zou niet-autonome extrinsieke motivatie voor jongeren kunnen dienen als springplank richting intrinsieke en/of autonome extrinsieke motivatie voor het verduurzamen van de wijk in het algemeen.

6. Reflectie

In dit hoofdstuk zal gereflecteerd worden op de methode van onderzoeken en de uitkomsten van het onderzoek. Ook worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek en het motiveren van jongeren.

6.1 Discussie

Allereerst zal er teruggekeken worden op de methodes van het onderzoek. De opzet van de participatieve observatie van de workshop was om via generatieve methodes dieper in te gaan op de motivatie van jongeren. De workshop leidde uiteindelijk tot nieuwe concepten. Echter kwamen deze nieuwe concepten ook terug uit de interviews. Ook zijn een groot deel van de concepten uit het theoretisch kader bevestigd tijdens de workshop. De resultaten uit de workshop en interviews sloten goed op elkaar aan. Dit heeft ervoor gezorgd dat de twee vormen van dataverzameling geen discrepantie opleverde, maar juist complementair aan elkaar waren. Een verschil zat tussen de mate van intrinsieke motivatie die voortkwam uit de workshop en interviews. Een verklaring hiervoor zou het doorvragen tijdens de workshop kunnen zijn (Sleeswijk-Visser et al., 2005; Sanders & Stappers, 2014). De opdrachten waren bedoeld om dieper in te gaan op de motivatie van jongeren richting verduurzamen. Het dieper ingaan op de motivatie zou jongeren geholpen kunnen hebben in het delen van hun intrinsieke motivatie.

De participatieve observatie vorm van onderzoek bleek wel een methode die moeilijker onder controle te houden is. Participanten gaan al snel hun eigen weg in een gesprek. Dit leidde ertoe dat vooropgestelde schema's en plannen niet altijd even makkelijk aan te houden waren. Dit kan leiden tot een lagere betrouwbaarheid. Daar staat tegenover dat met de gebruikte generatieve technieken tot de kern gekomen kon worden, zeker als participanten zich op hun gemak voelden (Sleeswijk-Visser et al., 2005). De minder oppervlakkige antwoorden die daaruit voortkwamen, hebben vervolgens voor een hogere betrouwbaarheid gezorgd (Creswell & Poth, 2016). Een andere moeilijke factor die invloed gehad zou kunnen hebben op de betrouwbaarheid van het onderzoek was de lage kennis van de jongeren over verduurzamen. Vooral tijdens de workshop was het noodzakelijk dat de jongeren in de basis wisten wat verduurzamen was. Het uitleggen van verduurzamen kan niet zonder aan te geven wat belangrijke aspecten zijn. Dit kan hebben gezorgd voor een lichte vorm van sturing. Door vooraf uit te schrijven hoe verduurzamen het beste uitgelegd kan worden, is geprobeerd om dit risico zoveel mogelijk te minimaliseren.

Ondanks de bovenstaande uitdagingen die naar voren kwamen in het gebruik van design thinking bij de workshop met jongeren kan er geconcludeerd worden dat jongeren enthousiast werden van deze vorm van onderzoek. Voor dit onderzoek is alleen de empathiefase van het design thinking proces doorlopen. Het afronden van een volledig design thinking proces, en daarmee een volledig ontwerpend onderzoek met jongeren, zou tot interessante bevindingen kunnen leiden.

Waar gedurende de workshop jongeren zich steeds meer openstelde, bleek dit tijdens de interviews lastiger. De relatief jonge leeftijd van de onderzochte doelgroep bleek tijdens de interviews een uitdaging. De geïnterviewde jongeren gaven vaak oppervlakkige antwoorden en bleken in veel gevallen niet altijd een open gesprekspartner. Dit heeft ertoe geleid dat de interviews met jongeren aanzienlijk korter waren dan die met volwassenen. Door tijdens de interviews door te vragen, zijn alle onderwerpen behandeld. Dit heeft ervoor gezorgd dat de negatieve gevolgen voor de validiteit van het onderzoek zijn geminimaliseerd (Creswell & Poth, 2016). Ondanks dat er onderzoek gedaan werd naar de motivatie en eventuele rol van jongeren, bleken de interviews met professionals een goede aanvulling. De antwoorden van de professionals kwamen in de meeste gevallen overeen met antwoorden van de jongeren. Dit maakt dat de triangulatie succesvol was en tot een hoge validiteit heeft geleid (Creswell & Poth, 2016).

Een ander punt van aandacht in het onderzoek is de oververtegenwoordiging van jongeren met een migratieachtergrond, zowel gedurende de workshop als de interviews. Er is voor gekozen om dit niet expliciet mee te nemen, omdat het wel een afspiegeling is van de wijk (allewijken, 2020). De oververtegenwoordiging zou een risico kunnen vormen voor de generaliseerbaarheid van het onderzoek voor wijken met een andere samenstelling. Echter ligt de specifieke focus van dit onderzoek op de wijk Pendrecht. Dat de jongeren een juiste afspiegeling vertegenwoordigen van het multiculturele karakter van de wijk vergoot dus juist de validiteit. In een eventueel vervolgonderzoek zou gekeken kunnen worden naar de invloed van migratieachtergrond op motivatie richting verduurzamen.

Een interessante bevinding was dat kennis zeer belangrijk is voor de motivatie van jongeren en de eventuele rol die ze zouden willen spelen in het motiveren van anderen. Hoewel kennis in het theoretisch kader naar voren kwam, laat het onderzoek helder zien hoe dit verbonden is met de verschillende vormen van motivatie en factoren die het beïnvloedt (Ryan & Deci, 2000; Steg et al., 2015). Ook bij deze eventuele rol van jongeren zat een verschil tussen het theoretisch kader en de bevindingen. Hoewel uit het theoretisch kader bleek dat een rol voor jongeren in het motiveren van andere voor de hand liggend was, kwam

dit niet op deze manier naar voren binnen dit onderzoek (de Vreede et al., 2014; Chawla & Cushing, 2007). Jongeren zagen voor zichzelf alleen een rol weggelegd onder bepaalde voorwaarden en met de juiste, voornamelijk, niet-autonome extrinsieke drijfveren. Waar in het theoretisch kader geen eenduidig antwoord naar voren komt over het gebruik van niet-autonome extrinsieke drijfveren, blijkt uit dit onderzoek dat het een positieve invloed zou kunnen hebben op het bewegen van jongeren richting actie (Lepper et al., 2005; Benabou & Tirole, 2003).

6.2 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek worden er aantal aanbevelingen gedaan over mogelijk vervolgonderzoek en het motiveren van jongeren richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht en een eventuele rol die zouden kunnen spelen in het motiveren van andere bewoners.

6.2.1 Aanbevelingen vervolgonderzoek

Met (het gebrek aan) kennis als belangrijke overkoepelende factor in de resultaten kan het interessant zijn om de manier waarop jongeren kennis opnemen over verduurzamen verder te onderzoeken. Hoe kan er effectief kennis over verduurzamen worden overgebracht op jongeren in het onderwijs? Uit de resultaten komen aandacht en de frequentie van het opbrengen van verduurzamen naar voren. Wat is de impact van een andere manier van omgaan met kennis over verduurzamen in het onderwijs? Vervolgonderzoek naar dit onderwerp zou belangrijke uitkomsten kunnen bieden voor het gebrek aan kennis bij jongeren. Niet alleen binnen het onderwijs wordt kennis over verduurzamen overgedragen op jongeren, ook ouders spelen hier een rol in. Hierin lijkt de achtergrond van ouders, zowel sociaal-cultureel als sociaaleconomisch, invloed te hebben. Dit maakt dat de relatie tussen de sociaal economische en culturele achtergrond van ouders en hun rol in het overbrengen van kennis over verduurzamen aan hun kinderen een maatschappelijk en wetenschappelijk relevant onderwerp voor vervolgonderzoek zou kunnen zijn.

Een laatste aanbeveling voor vervolgonderzoek is de invloed van migratieachtergrond op motivatie om te verduurzamen. Zoals in de discussie aangegeven, had een groot deel van de participanten en respondenten een niet-westerse migratieachtergrond. Ondanks dat het een correcte afspiegeling van de wijk Pendrecht is, is het mogelijk een beïnvloedende factor.

Samenhangend met het bovengenoemde advies voor vervolgonderzoek naar de rol van ouders, kan het interessant zijn om te onderzoeken wat het effect is van migratieachtergrond op de motivatie van jongeren richting verduurzamen. Dit kan helpen de motivatie van jongeren richting verduurzamen nog beter in de kaart te brengen.

6.2.2 Aanbevelingen motiveren jongeren

Één van de belangrijkste factoren die invloed heeft op motivatie was kennis. Een eerste praktische aanbeveling zou zijn om in te spelen op het bieden van kennis over de juiste praktische handvatten en de koppeling tussen klimaatverandering en verduurzamen. Een logische stap zou zijn om hiermee te beginnen op scholen. Dit is immers de plek waar jongeren het meeste tijd besteden. Uit de resultaten bleek ook dat het op vroege leeftijd beginnen met informeren van kinderen kan helpen in het versterken van het geloven in het belang van- en inzien van de noodzaak van verduurzamen. Naast eerder beginnen met informeren, is ook het verhogen van de frequentie van het opbrengen van het onderwerp en het besteden van meer aandacht aan verduurzamen bij jongeren een belangrijke stap. De design thinking opdracht werd door jongeren met enthousiasme ontvangen. Het uitzetten van een programma op middelbare scholen waarin jongeren het hele design thinking proces doorlopen en oplossingen vinden voor het verduurzamen van hun wijk zou de frequentie van het opbrengen van verduurzamen vergroten, zorgen voor meer aandacht aan het onderwerp en mogelijk grote groepen jongeren enthousiasmeren om zich bezig te houden met verduurzamen.

Een andere aanbeveling is het inzetten van sociale media en voorbeeldfiguren. Vooral jongeren zelf gaven aan dat dit belangrijke factoren waren binnen hun motivatie. Daarmee is het wel belangrijk om goed uit te zoeken hoe de verschillende doelgroepen kunnen worden aangesproken door verschillende ambassadeurs. Probeer dit per wijk uit te voeren om de binding met de wijk te vergroten. Niet alleen geeft dit jongeren punten van herkenning, maar het zorgt ook voor binding met de wijk, het concretiseren van verduurzamen en mogelijk het aanwakkeren van intrinsieke motivatie.

Hoewel er verdeeldheid heerst in de wetenschappelijke literatuur over de lange termijn invloed van niet-autonome extrinsieke motivatie (Lepper et al., 2005; Benabou & Tirole, 2003), blijkt uit dit onderzoek dat deze niet-autonome extrinsieke motivatie zou kunnen helpen in het aansporen van jongeren tot actie. Als jongeren eenmaal bezig zijn met het verduurzamen, kan meer bewustzijn worden gecreëerd. Dit kan vervolgens leiden tot het

inzien van de noodzaak van- en het geloven in het belang van verduurzamen. Resultierend in intrinsiek gemotiveerde jongeren, een duurzame wijk Pendrecht en een groene toekomst.

Literatuurlijst

- Allecijfers. (2020). *Pendrecht Rotterdam*. Verkregen van:
<https://allecijfers.nl/buurt/pendrecht-rotterdam/>
- Babbie, E. (2014). *The practice of social research* (14th ed.).
Mason, OH: CENGAGE Learning Custom Publishing.
- Bandura, A., & Cherry, L. (2019). *Enlisting the power of youth for climate change*.
American Psychologist. Verkregen van: <https://doi.org/10.1037/amp0000512>
- Benabou, R., & Tirole, J. (2003). Intrinsic and extrinsic motivation.
The review of economic studies, 70(3), 489-520. Verkregen van:
<https://doi.org/10.1111/1467-937X.00253>
- Boulianne, S., Lalancette, M., & Ilkiw, D. (2020). “School strike 4 climate”:
social media and the international youth protest on climate change. *Media and
Communication*, 8(2), 208-218. Verkregen van:
<https://doi.org/10.17645/mac.v8i2.2768>
- Buirski, L. (2013). Climate change and drama:
The youth learning about and responding to climate change issues through drama.
Global Media Journal-African Edition, 7(1), 40-46. Verkregen van:
<https://hdl.handle.net/10520/EJC139534>
- Chawla, L., & Cushing, D. F. (2007). Education for strategic environmental behavior.
Environmental education research, 13(4), 437-452. Verkregen van:
<https://doi.org/10.1080/13504620701581539>
- Collins, R., & Hitchings, R. (2012). A tale of two teens: disciplinary boundaries
and geographical opportunities in youth consumption and sustainability research.
Area, 44(2), 193-199. Verkregen van:
<https://doi.org/10.1111/j.1475-4762.2011.01075.x>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design:
Choosing among five approaches*. Sage publications.
- Dam, R. & Siang, T. (2020). Personas why and how you should use them.
Verkregen van: <https://www.interaction-design.org/literature/article/personas-why-and-how-you-should-use-them>
- De Groot, J. I., & Steg, L. (2009). Mean or green: which values can promote
stable pro-environmental behavior?. *Conservation Letters*, 2(2), 61-66. Verkregen

- van: <https://doi.org/10.1111/j.1755-263X.2009.00048.x>
- Designkit. (z.d.). The five whys. Verkregen van:
<https://www.designkit.org/methods/the-five-whys>
- De Vreede, C., Warner, A., & Pitter, R. (2014) Facilitating Youth to Take Sustainability Actions: The Potential of Peer Education, *The Journal of Environmental Education*, 45:1, 37-56. Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/00958964.2013.805710>
- Duurzaam010. (z.d.-a) Aardgasvrije wijk Pendrecht. Verkregen van:
<https://duurzaam010.nl/wijk/pendrecht/>
- Duurzaam010. (z.d.-b) *Vier jaar verduurzamen - de aanpak en resultaten van het triple A project*. Verkregen van: <https://duurzaam010.nl/verhalen/vier-jaar-verduurzamen-de-aanpak-en-resultaten-van-het-triple-a-project/>
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual review of psychology*, 53(1), 109-132. Verkregen van:
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135153>
- Ferreira, B., Silva, W., Oliveira, E., & Conte, T. (2015). Designing Personas with Empathy Map. In *SEKE* (Vol. 152). Verkregen van:
https://www.researchgate.net/profile/Bruna-Ferreira-7/publication/276207468_Designing_Personas_with_Empathy_Map/links/5552b16208aeaaff3bf00076/Designing-Personas-with-Empathy-Map.pdf
- Gal, T. (2017). An ecological model of child and youth participation. *Children and Youth Services Review*, 79, 57-64. Verkregen van:
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.05.029>
- Gemeente Rotterdam (2019a). Rotterdamse Klimaataanpak.
- Gemeente Rotterdam. (2019b). Energietransitie uitvoeringsplan 2019-2020.
- Gharabaghi, K. & Anderson-Nathe, B. (2018). Children and youth in the era of climate change, *Child & Youth Services*, 39:4, 207-210.
 Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/0145935X.2018.1557882>
- Henriksen, D., Richardson, C., & Mehta, R. (2017). Design thinking: A creative approach to educational problems of practice. *Thinking skills and Creativity*, 26, 140-153.
 Verkregen van: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2017.10.001>
- Istead, L. & Shapiro, B. (2014) Recognizing the Child as Knowledgeable Other: Intergenerational Learning Research to Consider Child-to-Adult Influence on Parent and Family Eco-Knowledge, *Journal of Research in Childhood Education*, 28:1, 115-127. Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/02568543.2013.851751>

- Jorgensen, D. L. (2015). Participant observation. *Emerging trends in the social and behavioral sciences: An interdisciplinary, searchable, and linkable resource*, 1-15.
- Kassman, A., & Vamstad, J. (2019). Local public administration as facilitator of political youth participation—good intentions and institutional shortcomings. *International Review of Sociology*, 29(3), 484-497.
Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/03906701.2019.1672355>
- Klapwijk, R., & Van Doorn, F. (2015). Contextmapping in primary design and technology education: a fruitful method to develop empathy for and insight in user needs. *International Journal of Technology and Design Education*, 25(2), 151-167.
Verkregen van: <https://doi.org/10.1007/s10798-014-9279-7>
- Kinzer, K. (2018). Picking up speed: public participation and local sustainability plan implementation. *Journal of Environmental Planning and Management*, 61(9), 1594-1611. Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/09640568.2017.1358154>
- Knafo, A., & Galansky, N. (2008). The influence of children on their parents' values. *Social and personality psychology compass*, 2(3), 1143-1161. Verkregen van: <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00097.x>
- Larson, R. W., & Rusk, N. (2011). Intrinsic motivation and positive development. *Advances in child development and behavior*, 41, 89-130. Verkregen van: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-386492-5.00005-1>
- Lepper, M. R., Corpus, J. H., & Iyengar, S. S. (2005). Intrinsic and extrinsic motivational orientations in the classroom: Age differences and academic correlates. *Journal of educational psychology*, 97(2), 184. Verkregen van: <https://doi.org/10.1037/0022-0663.97.2.184>
- McNeill, L., & Venter, B. (2019). Identity, self-concept and young women's engagement with collaborative, sustainable fashion consumption models. *International Journal of Consumer Studies*, 43(4), 368-378. Verkregen van: <https://doi.org/10.1111/ijcs.12516>
- Kouprie, M. & Sleeswijk-Visser, F. (2009) A framework for empathy in design: stepping into and out of the user's life, *Journal of Engineering Design*, 20:5, 437-448, Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/09544820902875033>
- Minkman, E., Visser, V., Van Buuren, A., Poperingen-Verkerk, J. (2020). *Op zoek naar de energie van Rotterdam - Lerend op weg in de gebiedsaanpakken aardgasvrij Rotterdam*.
Verkregen van: <https://www.eur.nl/media/2020-10-rapport-aardgasvrij-kl03>

- Mouchrek, N. (2017). *Design-based approaches to engage youth in the transition to sustainability. In Proceedings of the International Symposium on Sustainable Design (ISSD).*
- Narksompong, J., & Limjirakan, S. (2015). Youth participation in climate change for sustainable engagement. *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, 24(2), 171-181. Verkregen van: <https://doi.org/10.1111/reel.12121>
- Ojala, M. (2012). Hope and climate change: The importance of hope for environmental engagement among young people. *Environmental Education Research*, 18(5), 625-642. Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/13504622.2011.637157>
- Platform 31 & Nyenrode business universiteit. (2020). *Ontmoeten en draagvlak gaan hand in hand - huiskamer aardgasvrij Pendrecht*. Verkregen van: https://www.platform31.nl/uploads/media_item/media_item/146/87/ontmoeten-en-draagvlak-gaan-hand-in-hand-Pendrecht-1603969692.pdf
- Programma aardgas vrije wijken. (2020, 10 oktober). *Selectie tweede ronde proeftuinen aardgasvrij bekend*. Verkregen van: <https://aardgasvrijewijken.nl/nieuws/1790291.aspx>
- Prugh, T., Costanza, R., & Daly, H. E. (2000). *The local politics of global sustainability*. Island Press.
- Razzouk, R., & Shute, V. (2012). What is design thinking and why is it important?. *Review of educational research*, 82(3), 330-348. Verkregen van: <https://doi.org/10.3102/0034654312457429>
- Reiss, S. (2012). Intrinsic and extrinsic motivation. *Teaching of Psychology*, 39(2), 152-156. Verkregen van: <https://doi.org/10.1177/0098628312437704>
- Rijksoverheid. (2020). Klimaatbeleid. Verkregen van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid#:~:text=In%202016%20heeft%20staatssecretaris%20Dijksma,minimaal%2040%25%20minder%20moet%20uitstoten.>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67. Verkregen van: <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Sanders, E. B. N., & Stappers, P. J. (2014). Probes, toolkits and prototypes: three approaches to making in codesigning. *CoDesign*, 10(1), 5-14. Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/15710882.2014.888183>

- Sleeswijk-Visser, F., Stappers, P. J., Van der Lugt, R., & Sanders, E. B. (2005). Contextmapping: Experience from practice. *CoDesign*, 1(2), 119-149. Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/15710880500135987>
- Spajic, L., Behrens, G., Gralak, S., Moseley, G., & Linholm, D. (2019). Beyond tokenism: meaningful youth engagement in planetary health. *The Lancet Planetary Health*, 3(9), e373-e375. Verkregen van: [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(19\)30172-X](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(19)30172-X)
- Stanes, E. R., & Klocker, N. (2016). Young people in the global north: Environmental heroes or pleasure-seeking consumers. Verkregen van: http://dx.doi.org/10.1007/978-981-4585-54-5_2
- Steg, L., Perlaviciute, G., & van der Werff, E. (2015). Understanding the human dimensions of a sustainable energy transition. *Frontiers in psychology*, 6, 805. Verkegen van: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00805>
- Tanner, T., & Seballos, F. (2012). Action research with children: Lessons from tackling disasters and climate change. *IDS Bulletin*, 43(3), 59-70. Verkregen van: <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00323.x>
- Tschimmel, K. (2012). Design Thinking as an effective Toolkit for Innovation. In *ISPIM Conference Proceedings* (p. 1). The International Society for Professional Innovation Management (ISPIM).
- Uxbooth (z.d.) Empathy mapping a guide to getting inside a users head. Verkregen van: <https://www.uxbooth.com/articles/empathy-mapping-a-guide-to-getting-inside-a-users-head/>
- van Thiel, S. (2015). Bestuurskundig onderzoek een methodologische inleiding (3rd ed.). Bussum: Coutinho.
- Vaughan, C., Gack, J., Solorazano, H., & Ray, R. (2003). The effect of environmental education on schoolchildren, their parents, and community members: A study of intergenerational and intercommunity learning. *The Journal of Environmental Education*, 34(3), 12-21. Verkregen van: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00958960309603489>
- Wijburg, F., de Groot, T.L., Ajawaila, M.K. (2019) *Pendrecht Aardgasvrij. Een sociaal marketing onderzoek naar de drijfveren van bewoners in Pendrecht*. W&I group B.V.

Bijlage A: Empathie fase design thinking proces

A.1 Theoretische uitwerking workshop

De invulling van de empathie fase is onder andere gebaseerd op de theorie van Sleeswijk-Visser et al. (2005) en de tools van design thinking studio IDEO.org (designkit, z.d.).

Onderstaand worden de stappen van de empathie fase beschreven. De focus zal liggen op welke stappen er worden genomen en hoe deze stappen in relatie staan tot het vergaren van data en het theoretisch kader. De workshops bestaan uit drie onderdelen die aan de hand van de operationalisatie en indicatoren antwoord zullen geven op de deelvragen.

A.1.1 Opdracht 1: doorvragen

De participanten worden in tweetallen verdeeld. Een van de twee participanten begint met de vraag: Waarom denk jij dat verduurzamen van de wijk wel of niet belangrijk is? De andere participant geeft antwoord. Vervolgens stelt de eerste participant vijf keer de vraag: waarom? De participanten noteren in steekwoorden op post-its de antwoorden (designkit, z.d.). Deze opdracht zal helpen met het verduidelijken van de motivatie van jongeren om zich wel of niet in te zetten voor het verduurzamen van de wijk. Het daagt participanten uit om de diepte in te duiken wat betreft het beantwoorden van vragen over hun motivatie. Uitdrukken waarom je ergens wel of niet toe gemotiveerd bent kan moeilijk zijn. Het blijven stellen van de waarom vraag dwingt de participanten om geen genoegen te nemen met een oppervlakkig antwoord. De antwoorden hierop kunnen helpen de jongeren en hun motivatie beter te begrijpen. Het begrijpen van de jongeren is de kern van de empathie fase (Kouprie & Sleeswijk-Visser, 2009). Tegelijkertijd kan het bevragen van elkaar, peer to peer, er voor zorgen dat participanten makkelijker antwoord geven. De voornaamste reden hiervoor is dat ze zich in dezelfde leefwereld bevinden (Klapwijk & van Doorn, 2015). In tegenstelling tot de vervolg opdrachten is het doel van deze opdracht de motivatie van de participanten zelf te achterhalen. Door deze opdracht in tweetallen uit te voeren bestaat de kans dat participanten meer open durven te zijn (Sleeswijk-Visser et al., 2005).

- Zijn jongeren wel of niet gemotiveerd in het verduurzamen van de wijk?
- Komt de motivatie om zich wel of niet in te zetten voor het verduurzamen van de wijk vanuit intrinsieke prikkels?
- Komt de motivatie om zich wel of niet in te zetten voor het verduurzamen van de wijk vanuit extrinsieke niet-autonome prikkels

- Komt de motivatie om zich wel of niet in te zetten voor het verduurzamen van de wijk vanuit extrinsieke autonome prikkels?

A.1.2 Opdracht 2: creëren van fictieve persona's

De participanten geven hun kijk op verschillende type jongeren en hoe deze aankijken tegen verduurzamen van de wijk (Dam & Siang, 2020). Er worden vier fictieve persona's gecreëerd van jongeren aan de hand van de ervaringen van de participanten. De participanten gaan vervolgens gezamenlijk aan de slag met een empathiemap. Voor elk persona wordt opgeschreven wat deze: zegt, voelt, denkt en doet (Uxbooth, z.d.). Zowel het creëren van de fictieve persona's en het maken van een empathiemap helpt met het verduidelijken van het beeld wat de participanten hebben bij de verschillende typen jongeren in de wijk, hun motivatie en de factoren die daar invloed op hebben. Dit wordt verduidelijkt doordat de participanten geholpen worden om zich in te leven in andere jongeren in de wijk en dit vervolgens te uitten (Ferreira, Silva, Oliveira, Conte, 2015). Deze opdracht zal in groepsverband zijn, dit geeft participanten de gelegenheid om op elkaar te reageren en daarmee tot verdiepende uitkomsten te komen. Dit kan leiden tot een grote hoeveelheid informatie en inzichten die naar boven kunnen komen in een sessie (Sleeswijk-Visser et al., 2005)

- Wat zijn factoren die voortkomen uit intrinsieke drijfveren om in te zetten voor het verduurzamen van de wijk?
 - Geloof in het belang van verduurzamen
 - Gevoel om bij te dragen
- Wat zijn factoren die voortkomen uit extrinsieke drijfveren om zich in te zetten voor het verduurzamen van de wijk?
 - Autonome vormen van extrinsieke drijfveren
 - Niet-autonome vormen van extrinsieke drijfveren
- Zijn kennis en haalbaarheid belangrijke factoren die invloed hebben op motivatie?
- Zijn er naast kennis en haalbaarheid meer belangrijke factoren die invloed hebben op motivatie?

A.1.3 Opdracht 3: ideeën generatie

De groep wordt gevraagd zich in te leven in de verschillende zojuist bedachte persona's en vanuit deze persona's te denken aan mogelijke oplossingen voor het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht. De ideeën komen in post-its op het whiteboard. Uit de ideeën van de participanten zal blijken of en hoe ze een rol zien weggelegd voor zichzelf of andere jongeren in het motiveren van bewoners. Door de participanten vanuit de persona's te laten kijken kunnen mogelijk verbanden tussen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren en de bereidheid om bewoners te motiveren zichtbaar worden. Ook hier zal het groepsverband leiden tot verdiepende inzichten (Sleeswijk-Visser et al., 2005). Maar vooral het zonder te sturen of stellen van suggestieve vragen achterhalen of jongeren een rol zien weggelegd voor jongeren in het motiveren van bewoners. Tegelijkertijd is het brainstormen een vorm van generatieve technieken waar de “*tacit knowledge*” naar boven gehaald kan worden. Tacit knowledge is dat gene waar mensen naar handelen maar die ze over het algemeen moeilijk te verwoorden vinden (Sanders, 2001)

- Zien jongeren een rol voor zichzelf weggelegd in het motiveren van bewoners?
- Zo ja, hoe zien jongeren een rol voor zichzelf weggelegd?
- Is er een verband tussen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren en de bereidheid om bewoners te motiveren?
- Is er een verband tussen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren en de soort rol die ze voor zichzelf zien weggelegd?

A.2 Praktische uitwerking workshop

A.2.1 informatie

Datum: 19 mei

Tijd: 15.30-17.00

Plaats: **** Pendrecht

Doel workshop: via generatieve technieken data verzamelen vanuit de jongeren die aan de hand van indicatoren leiden tot het beantwoorden van de vragen:

Welke factoren hebben invloed op de motivatie van jongeren in het verduurzamen van de wijk pendrecht en hoe hangt dit samen met de rol die deze jongeren bereid zijn op zich te nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht?

1. Wat is de motivatie van jongeren om wel of niet bij te dragen aan het verduurzamen van de wijk?
2. Wat zien jongeren als factoren die invloed hebben op hun motivatie voor het verduurzamen van de wijk?
3. Zien jongeren een rol weggelegd voor zichzelf in het motiveren van bewoners voor het verduurzamen van de wijk? En zo, ja hoe zien zij deze rol voor zich?
4. Is er samenhang tussen de motivatie van de jongeren en de factoren die daar invloed op hebben en de rol die jongeren op zich zouden kunnen nemen in het motiveren van bewoners richting het verduurzamen van de wijk?

A.2.2 Benodigdheden

10 x kladblokken

5 x Whiteboard vellen

Whiteboard stiften

Post its

Camera

Laptop + oplader

Observatieschema

Geïnformeerde toestemming formulier

A.2.3 Opzet workshop

1. Introductie. **5 minuten**

1. Wie ben ik?

Het voorstellen van mijzelf

- Student
- Gemeente Rotterdam

2. Wie zijn jullie?

- Voorstelronde

3. Wat gaan we doen vandaag?

- Leuke opdrachten
- Samen uitvogelen hoe we pendrecht nog mooier, schoner en vooral groener krijgen
- Vragen van informed consent
- Mochten ik iets zeggen of doen waar je jezelf niet prettig bij voelt, kunnen jullie terecht bij Mirjam
- Camera laptop aan

2. Duurzaamheid? Wat bedoelen we daar eigenlijk mee? **5 minuten**

- Wie weet wat duurzaamheid is? Steek je vinger op.
- *We leven met heel veel mensen op deze planeet aarde. We eten vaak vis en vlees maar ook groente. We dragen kleren en verwarmen ons huis. En we verwarmen niet alleen ons huis maar wonen ook in een huis. En in huis gebruiken we een smartphone en kijken graag TV. Om dit te blijven doen hebben we ruimte nodig.*

Vis: varen op zee om vis te vangen

Vlees: Koeien die moeten grazen

Kleren: Fabrieken om kleren te maken

Huis verwarmen: de meeste huizen worden verwarmd met aardgas dat halen we uit de grond

Huizen: we hebben plekken nodig om huizen te bouwen

TV/Smartphone: in onze smartphone zitten stoffen en metalen die halen we uit de grond

En dan hebben we het nog niet gehad over auto rijden, vliegtuigen en andere

dingen die we graag doen

Stel je voor dat iedereen op de wereld zou leven als wij Nederlanders, zouden we wel vijf of zes aardes nodig hebben om dit allemaal kwijt te kunnen voor iedereen. Verduurzamen is eigenlijk het verkleinen van de ruimte die we nodig hebben om alle zojuist genoemde dingen te kunnen doen. Dat zijn hele grote dingen zoals, het gebruiken van zonnepanelen en windmolens, het verwarmen van je huis zonder aardgas zoals de gemeente nu probeert te doen in pendrecht of het planten van bossen. Maar ook kleine dingen: zoals de kachel lager zetten en een warme trui aantrekken, minder elektriciteit gebruiken in huis, fietsen of met de trein/metro in plaats van auto, korter douchen, het eten van minder vlees of vis en het zuiniger zijn op je kleding. Maar ook proberen minder vuilnis te gebruiken en met name minder plastic, je vuilnis in de prullenbak te gooien in plaats van op de grond, het planten van bloemen, planten of bomen.

3. Doorvragen **20 minuten**

We gaan beginnen met het maken van tweetallen. Een begint als interviewer en de ander als geïnterviewde. De interviewer stelt de vraag: Waarom denk jij dat verduurzamen van de wijk wel of niet belangrijk is? Het antwoord schrijf je op op dit kladblokje. Vervolgens stelt de interviewer vijf keer de vraag: Waarom? Elk antwoord noteer je in het kladblok. (ohja, en daarom is geen antwoord!). Als je vijf keer de vraag waarom hebt gesteld en het antwoord hebt opgeschreven wissel je om en wordt de een de interviewer en de ander de geïnterviewde en herhaal je de vraag en het vijf keer vragen waarom.

4. Evaluatie opdracht 1 **5 minuten**

Wie vindt verduurzamen wel belangrijk en wie niet? En wie wilt dit graag delen met de groep?

5. Creëren van fictieve persona's **20 minuten**

We gaan nu, let op ingewikkeld woord, persona's maken. Iedereen is anders, maar toch zijn we vaak op te delen in groepen. Denk maar aan de vraag die we net hebben gesteld... vindt jij verduurzamen wel of niet belangrijk. We zouden een groep kunnen maken van mensen die dit wel belangrijk vinden en die dit niet belangrijk vinden. We gaan met zijn allen vier persona's maken. Jullie hebben allemaal een blokje met post its voor je liggen. Ik teken hier een persoon. Deze persoon vindt het verduurzamen van de wijk heel erg belangrijk! Wat voor persoon denken jullie dat dit is? Denk aan,

is het een jongen of meisje, wat voor school zit deze persoon, heeft hij of zij veel of weinig vrienden en noem maar op. Schrijf nu zo snel mogelijk op de post its kenmerken van deze persoon. *Post its vervolgens op het persona op het bord plakken.* Kunnen een naam bedenken voor deze persoon? Dan gaan we gezamenlijk vier vragen beantwoorden:

- Wat doet deze persoon?
- Wat doet zegt persoon?
- Wat denkt deze persoon?
- Wat voelt deze persoon?

Wat zou nog een persona kunnen zijn? Goed zo, dat wordt onze volgende personen laten we nu beginnen met een naam. *Zelfde proces herhalen voor vier persona's totaal.*

6. Ideeën generatie **20 minuten**

Ogen dicht. Haal diep adem, blaas uit en waan je , *persona A. je doet, zegt denk en voelt dit....* Schrijf op post-its hoe jij als deze persoon bewoners zou motiveren om bezig te gaan zijn met verduurzamen. Iedereen die een post it plakt licht zijn idee kort toe.

7. We zijn gekomen aan het einde van de workshop.

Bijlage B: semigestructureerde interview vragen

Onderstaand de semigestructureerde interview vragenlijst voor jongeren en professionals waarop de interviews zijn gebaseerd. De semigestructureerde vragenlijsten zijn gebaseerd op de concepten uit het theoretisch kader.

B.1 Semigestructureerde interview vragenlijst jongeren

- Kan jij mij iets vertellen over verduurzamen?
Wat zie jij als verduurzamen?
Ben je bekend met verduurzamen?
- Ben jij wel of niet gemotiveerd om de wijk te verduurzamen, en kan je vertellen waarom wel of waarom niet?
Hoe uit dat zich?
Waarom is dat?
- Wat motiveert jou om de wijk wel/niet te verduurzamen?
- Wat beïnvloedt jou motivatie om de wijk te verduurzamen?
- Kan jij mij wat vertellen over motivatie van andere jongeren, en met jongeren bedoel ik 12 t/m 16, om jou heen om de wijk te verduurzamen?
En hoe zie merk je dat?
En wat vind je daarvan?
Heb je dat zelf ook?
Wat is je gevoel daarbij?
- • Wat beïnvloed volgens jou de motivatie van hen om de wijk te verduurzamen?
En hoe zie merk je dat?
En wat vind je daarvan?
Heb je dat zelf ook?
Wat is je gevoel daarbij?
- Heb jij het idee dat kennis een rol speelt voor jou of andere jongeren in het verduurzamen van de wijk en hoe zie je dat wel of niet terug?
Waarom denk je dat dat zo is?

- Heb jij het idee dat haalbaarheid een rol speelt voor jou of andere jongeren in het verduurzamen van de wijk en hoe zie je dat terug? (indien nodig, leg uit haalbaarheid)
Waarom denk je dat dat zo is?
- Zie jij een rol weggelegd voor jezelf in het motiveren van andere bewoners richting het verduurzamen van de wijk?
Waarom zie je wel of niet een rol weggelegd voor jezelf in het motiveren van andere bewoners richting het verduurzamen van de wijk?
- Zo ja hoe zou jij voor jezelf een rol weggelegd zien in het motiveren van andere bewoner richting het verduurzamen van de wijk?
- In geval van nee, zou er een situatie zijn waar je deze rol wel voor jezelf weggelegd zou zien? En wat voor situatie zou dit dan zijn?
- We hebben het gehad over wat jou of de motivatie van andere jongeren zou kunnen beïnvloeden namelijk (.../.../kennis/haalbaarheid), Hoe denk jij dat dit invloed heeft op jou bereidheid om andere bewoners te motiveren richting het verduurzamen van de wijk?
Waarom denk je van wel of niet?
Welke hiervan denk jij dat daar het meeste invloed op heeft?

B.2 Semi gestructureerde interview vragenlijst professionals

- Kan jij mij iets vertellen over verduurzamen?
Wat zie jij als verduurzamen?
Ben je bekend met verduurzamen?
- Denk jij dat jongeren (tussen de 12 en de 16) uit de wijk pendrecht wel of niet gemotiveerd om de wijk te verduurzamen, en kan je vertellen waarom wel of waarom niet?
Waar aan zie je dat?
Waar denk je dat dat vandaan komt?
Waarom denk jij dat dat zo is?

- Wat denk jij dat ze motiveert om de wijk wel/niet te verduurzamen?
En hoe of zie merk je dat?
En wat vind je daarvan?
- Wat beïnvloed volgens jou de motivatie van hen om de wijk te verduurzamen?
En hoe zie merk je dat?
En wat vind je daarvan?
Wat is je gevoel daarbij?
- Heb jij het idee dat kennis een rol speelt voor jongeren in het verduurzamen van de wijk en hoe zie je dat wel of niet terug?
Waarom denk je dat dat zo is?
- Heb jij het idee dat haalbaarheid een rol speelt voor jou of andere jongeren in het verduurzamen van de wijk en hoe zie je dat terug? *(indien nodig, leg uit haalbaarheid)*
Waarom denk je dat dat zo is?
- Zie jij een rol weggelegd voor jongeren in het motiveren van andere bewoners richting het verduurzamen van de wijk?
Waarom zie je wel of niet een rol weggelegd voor jezelf in het motiveren van andere bewoners richting het verduurzamen van de wijk?
- Zo ja hoe zou jij die rol weggelegd zien voor jongeren in het motiveren van andere bewoner richting het verduurzamen van de wijk?
- In geval van nee, zou er een situatie zijn waar je deze rol wel voor jongeren weggelegd zou zien? En wat voor situatie zou dit dan zijn?
- We hebben het gehad over wat de motivatie van jongeren zou kunnen beïnvloeden namelijk (.../.../kennis/haalbaarheid), Hoe denk jij dat dit invloed heeft de bereidheid van jongeren om andere bewoners te motiveren richting het verduurzamen van de wijk?
Waarom denk je van wel of niet?
Welke hiervan denk jij dat daar het meeste invloed op heeft?

Bijlage C: Codelijst

Onderstaand zijn de gebruikte codes te vinden. De vooropgestelde codes die voort zijn gekomen uit het theoretisch kader hebben de kleurduiding groen. Gaandeweg ontwikkelde codes hebben de kleurduiding oranje. Onder de codes zijn de overkoepelende groepen te vinden waaronder de codes zijn ingedeeld.

● aandacht

Groups:

Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van ouders ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Invloed van sociale media

● aantrekkelijk maken

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van leeftijd jongeren ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Invloed van sociale media ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

● autonome extrinsieke drijfveren

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

● beeld over/betekenis verduurzamen

Groups:

◇ Geen motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van ouders ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Invloed van sociale media

● beïnvloeding

● belang van de dieren

Groups:

◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed van kennis

● bereiken van een bepaald doel

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van sociale media

● competitie

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid

● Conflicterende belangen

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Gedrag ◇ Geen motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed van cultuur ◇ Invloed van ouders

● Cultuur

Groups:

◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van cultuur ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van ouders

● dicht bij brengen

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

● frequentie opbrengen verduurzamen

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van leeftijd jongeren ◇ Invloed van ouders ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Invloed van sociale media

● geen motivatie

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Geen motivatie ◇ Invloed van cultuur ◇ Invloed van kennis

● geld

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Geen motivatie ◇ Invloed kosten verduurzamen

● geloof in belang verduurzamen

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van ouders ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

● gemeente

Groups:

◇ Invloed omgeving

● gesprek over verduurzamen

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van cultuur ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van ouders ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

● gevoel om bij te dragen

Groups:

◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed van kennis ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **gezien worden**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Gedrag ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van sociale media

- **groepsactiviteit**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Gedrag ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **groepsdruk**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Gedrag ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving

- **haalbaarheid**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis

- **intrinsieke drijfveren**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van ouders ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **inzien verduurzamen als noodzaak**

- **jongeren motiveren andere jongeren**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Invloed van sociale media ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **jongeren motiveren ouders**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van ouders ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **jongeren motiveren volwassenen**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **jongeren steunen in hun rol**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **kennis**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van cultuur ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van leeftijd jongeren ◇ Invloed van ouders ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Invloed van sociale media ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

● **Klimaatverandering**

Groups:

◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed van cultuur ◇ Invloed van kennis

● **leeftijd**

Groups:

◇ Gedrag ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van leeftijd jongeren

● **levensstijl**

Groups:

◇ Gedrag ◇ Geen motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van sociale media

● **Makkelijker maken**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed van sociale media

● **negatieve invloed vanuit maatschappij**

Groups:

◇ Gedrag ◇ Geen motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van ouders

● **niet autonome extrinsieke drijfveren**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Geen motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed kosten verduurzamen

● **niet duurzaam gedrag**

Groups:

◇ Gedrag ◇ Geen motivatie

● **Normaal/gewoon is niet verduurzamen**

Groups:

◇ Gedrag ◇ Geen motivatie ◇ Invloed haalbaarheid

● **omgeving**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Geen motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van kennis

● **Ouders**

Groups:

◇ Geen motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇
Invloed van cultuur ◇ Invloed van kennis ◇ Invloed van leeftijd jongeren ◇ Invloed van ouders

● **persoonlijke offers**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Gedrag ◇ Geen motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed
haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen

● **positiviteit**

Groups:

◇ Gedrag ◇ Invloed van rolmodellen

● **pubergedrag**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Gedrag ◇ Geen motivatie ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed van
leeftijd jongeren

● **school**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇
Invloed van kennis ◇ Invloed van leeftijd jongeren ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere
bewoners

● **sociale media**

Groups:

◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van rolmodellen ◇
Invloed van sociale media ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

● **status**

Groups:

◇ Geen motivatie ◇ Invloed omgeving ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Rol jongeren in het motiveren
van andere bewoners

● **toekomst van kinderen**

Groups:

◇ Intrinsieke motivatie

● **verschillende doelgroepen**

Groups:

◇ Intrinsieke motivatie ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed kosten verduurzamen ◇ Invloed van leeftijd
jongeren ◇ Invloed van rolmodellen ◇ Invloed van sociale media ◇ Rol jongeren in het motiveren van
andere bewoners

● **voorbeeldfiguren/rolmodellen**

Groups:

◇ Extrinsieke motivatie ◇ Gedrag ◇ Invloed haalbaarheid ◇ Invloed van ouders ◇ Invloed van
rolmodellen ◇ Invloed van sociale media ◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **wijk**

- Groups:**

- ◇◇ Invloed haalbaarheid ◇◇ Invloed kosten verduurzamen ◇◇ Invloed omgeving ◇◇ Invloed van cultuur ◇◇ Invloed van rolmodellen ◇◇ Invloed van sociale media ◇◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

- **wijkorganisaties**

- Groups:**

- ◇◇ Extrinsicieke motivatie ◇◇ Invloed omgeving ◇◇ Rol jongeren in het motiveren van andere bewoners

Bijlage D: Codeboom

Onderstaande codeboom geeft de onderlinge verbanden weer tussen de factoren die invloed hebben op de motivatie van jongeren richting het verduurzamen van de wijk Pendrecht. In de codeboom is goed te zien hoe kennis een overkoepelende factor is.

